

Al-Qaida

Al-Qaidas kamp for folkets "hearts and minds"

Silje Jin Mee Solvang

Masteroppgave i statsvitenskap

Institutt for Statsvitenskap – Det Samfunnsvitenskapelige Fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2010

Forord

Prosjekt masteroppgave har både vært en spennende og frustrerende periode.

Resultatet har blitt en fantastisk oppgave, faglig og personlig utvikling.

Jeg ønsker å sende en spesiell takk til veileder *Anders Kjølborg*, seniorrådgiver ved Forsvarets Forskningsinstitutt. Han har gitt mange råd på veien, vært tålmodig og fantastisk fleksibel. Det har betydd enormt mye for meg. En annen person som har vært til stor hjelp, er *Øivind Bratberg*, stipendiat ved Universitet i Oslo. Han har vært en svært viktig ressurs og veiledet meg trygt gjennom metodekapittelet. I tillegg vil jeg takke min gode venninne *Wenche Haugen* for å ha bistått med glimrende korrektur og uvurderlig biveiledning. Jeg vil også takke min gode venn *Kenneth Grande* for unnværlig IT-hjelp.

Til sist vil jeg takke min kjære samboer, *Tommy Jacksonville*, for all støtte han har gitt gjennom hele prosessen.

Konklusjoner og meninger som presenteres i oppgaven, samt eventuelle feil og mangler, er alene forfatterens meninger og ansvar.

Antall ord (inkludert alt): 23 778

Oslo, 25.mai 2010

Silje Jin Mee Solvang

Innhold

Forord.....	ii
Innhold	iv
Akronymer	vi
Figurer.....	vi
1.0 Introduksjon.....	9
1.1 Problemstilling.....	9
1.2 Bakgrunn.....	10
1.3 Videre disposisjon.....	13
2.0 Teoretisk rammeverk	14
2.1 Legitimitet.....	14
2.2 Sikkerhetisering	17
2.3 Oppsummering.....	20
3.0 Forskningsdesign, metode og datainnsamling	21
3.1 Forskningsdesign	21
3.2 Metodisk tilnærming.....	22
3.3 Datainnsamling – validitet og reliabilitet.....	25
3.4 Kildebruk	27
3.5 Tidligere forskning.....	28
3.6 Oppsummering.....	29
4.0 Al-Qaida.....	31
4.1 Global jihad.....	33
4.2 Al-Qaidas ideologi – salafi-jihadisme	35
4.3 Al-Qaida i dag.....	36
5.0 Analytisk rammeverk.....	38
5.1 Al-Qaidas mål	38
5.2 Al-Qaidas målgrupper.....	39
5.3 Al-Qaidas virkemidler	42
6.0 Al-Qaidas kamp for folkets ”hearts and minds”	46

6.1 Sivile utlendinger	48
6.2 Sivile muslimer	58
6.3 Konklusjon	72
7.0 Avslutning	78
8.0 Begrepsavklaring	79
9.0 Litteraturliste	81

Akronymer

CTC – *Combating Terrorism Center*

DIA – *Defense Intelligence Agency*

FFI – *Forsvarets Forskningsinstitutt*

FN – *De Forente Nasjoner*

IWC – *International Whaling Association*

JIR – *Jane's Intelligence Review*

MEMRI – *Middle East Media Research Institute*

NEFA – *Nine Eleven Finding Answers Foundation*

NGO – *Non-governmental Organization*

TTP – *Tehrik-Taliban Pakistan*

WPO – *World Public Opinion*

Figurer

Figur 1: *Illustrasjon av Fairclough og Wodaks tredimensjonale diskursbegrep.* s. 22

Figur 2: *Oversikt over al-Qaidas målgrupper.* s.39

1.0 Introduksjon

“In our religion we believe that Allah created us to worship him. Allah is the one who created us and blessed us with this religion, and orders us to carry out the holy struggle jihad to raise the word of Allah above the unbelievers”

(bin Laden 1998)

1.1 Problemstilling

Al-Qaida betrakter seg selv som islam og *Ummas* (folket av islam) eneste virkelige forsvarer (vanguard of Islam), og bruker alle nødvendige midler i det de kaller en forsvars-jihad (defensive jihad) mot USA og deres allierte. Oppgaven søker å belyse hvordan al-Qaida legitimerer alle nødvendige midler og handlinger som folk flest anser for å være illegitime. Etter angrepet 9/11, som skulle vise seg å bli en langvarig kamp mellom USA og al-Qaida, har al-Qaida gjennomført flere hundre angrep, både mot vestlige og ikke-vestlige mål. Målet er å få utvist de utenlandske styrkene fra muslimsk territorium og få fjernet de muslimske regimene al-Qaida betrakter som *takfir* (uislamsk), to elementer al-Qaida mener truer islams fremtid. Resultatene av den pågående forsvars-jihaden er tusenvis av drepte mennesker. Nyere forskning viser at al-Qaida-angrep i perioden 2004-2008, primært har rammet muslimer, noe som strider i mot al-Qaidas mål om å beskytte *Umma* (Helfstein, Abdullah og al-Obaidi 2009). Dette har ført til at flere al-Qaida-tilhengere har vendt seg i mot dem. I følge flere spørreundersøkelser gjennomført av World Public Opinion (WPO), viser statistikken at også majoriteten blant *Umma* har vendt seg mot organisasjonen, hvorav drap på sivile er en sterk medvirkende faktor til utfallet (WPO 2006, 2006a, 2009). Dette har uten tvil svekket legitimiteten til al-Qaida. Likevel lykkes al-Qaida med å rekruttere nye medlemmer og fortsette angrepene, noe som indikerer at al-Qaida lykkes med å legitimere handlingene. Dette leder til oppgavens problemstilling:

Hvordan legitimerer al-Qaida handlinger som medfører tap av sivile liv?

1.2 Bakgrunn

Al-Qaida-angrepet 9/11 viste seg bare å være starten på som skulle bli en langvarig kamp mellom USA (og deres allierte) og al-Qaida. Daværende president George W. Bush jr. erklærte tidlig en krig mot terror og al-Qaida, og beordret CIA ”to use all necessary means to destroy Osama bin Laden and Al Qaeda” (Stone 2003:iii). Men etter snart ni år har ikke USA og deres allierte lyktes med å tilintetgjøre al-Qaida. De vestlige styrkene har intervenert i flere muslimske land, gitt massiv støtte til andre muslimske land og gjennomført hundrevis av angrep rettet mot antatte al-Qaida-baser og ”safe havens” (skjulesteder). Men økningen av vestlig tilstedeværelse og støtte til muslimske land, synes å korrelere med antall al-Qaida-aktiviteter. Men hva er det som skaper denne sammenhengen?

I et intervju med egyptiske professoren Hassan Nafaa og journalist og forfatter Soumaya Ghannoushi, påpekes det at amerikansk intervensjon i muslimske land er den største kilden til al-Qaidas stadige overlevelse, noe som også støttes av den anerkjente professoren Robert Pape og terrorforskeren Marc Sageman (Al-Jazeera 2010, Al-Jazeera2010a). Ghannoushi viser til situasjonen i Irak: Før den amerikanske intervensjonen i 2003, var al-Qaidas posisjon i Irak marginal. Dette endret seg drastisk da amerikanerne inntok landet. Årsaken er at en militær intervensjon skaper politisk kaos i det intervenerte landet. Ytterligere vektlegges det at vestlig støtte, enten det er materielle eller finansielle midler, til muslimske regimer også er en sterk medvirkende faktor til al-Qaidas fremdrift. Årsaken til det er at vestlig støtte blir tolket som vestlig legitimering av regimet, autokratiske regimer som i mange tilfeller er korrupte. Jemen, som har blitt en av de nyeste kamparenaene mellom USA og al-Qaida, viser hvordan økende vestlig støtte til den jemenittiske regjeringen genererer økende al-Qaida-aktiviteter. Jemen, som er et av de fattigste landene i på den arabiske halvøya, mangler i stor grad legitimitet blant befolkningen. Amerikansk militærstøtte til regime tolkes som at USA støtter opp om det autokratiske korrupte regime som lar befolkningen leve i fattigdom. Dette skaper økt motstand i landet, både mot amerikanerne og det sittende regimet. Den jemenittiske opposisjonslederen Sheikh Hadid al-Ahmad mener den største trussel mot Jemen og regionale stabilitet, er det stadige pågående samarbeidet mellom Jemen og USA, og ikke al-Qaida. Derimot kan

økt anti-amerikansk holdning skape viktig grobunn for al-Qaida. Dette synet deles også av eksperter, blant dem Robert Pape og Lawrence Wright (Al-Jazeera 2010, Al-Jazeera 2010a). Dette tyder på at al-Qaida ikke lider av noe legitimitetskrise.

Utfordringen til al-Qaida er at intervensjonene forekommer innenfor det muslimske territoriumet. Dette innebærer at angrep mot fienden (vestlige styrker og *takfir*-regimer) skjer på muslimsk territorium, noe som kan medføre ødeleggelser på sivilsamfunnet. Og med flere hundre angrep rettet mot fiendtlige mål, har konsekvensene blitt omfattende materielle skadet og store sivile tap. Nyere forskning viser at al-Qaida-angrep først og fremst rammer sivile muslimer, noe som strider i mot et av de grunnleggende målene til al-Qaida som er å beskytte *Umma*. Studiet, som ble gjennomført ved Combating Terrorism Center ved West Point (CTC) i USA, presenterer svært oppsiktsvekkende statistikk over al-Qaidas sivile tap; i perioden 2004-2008 ble det registrert 329 al-Qaida-angrep med til sammen 3010 døde mennesker, hvorav kun 15 prosent av de drepte hadde vestlig bakgrunn, resten var muslimer. Tallene viser at 250 av de i alt 329 angrepene, skjedde i Irak og tok livet av 2228 mennesker, flesteparten av dem sivile irakere¹. Dette har fått flere al-Qaida-tilhengere til å ta avstand fra organisasjonens ”tilfeldige” vold – vold som ikke skiller mellom muslimer og ikke-muslimer (Helfstein, Abdullah og al-Obaidi 2009:2-4).

En undersøkelse gjennomført av World Public Opinion (WPO) i 2006, ble det slått fast at majoriteten i alle Iraks etniske grupper fordømte al-Qaidas voldelige aktiviteter. Men de irakiske gruppene var ikke alene om å ta avstand fra al-Qaida. I flere spørreundersøkelser, de også gjennomført av WPO, indikerer at den negative holdningen også er forankret blant majoriteten i den muslimske befolkningen, ikke bare i den arabiske verdenen, men på verdensbasis. Drap på sivile muslimer viste seg å være blant de sterkeste faktorene til den negative trenden. Dette har tvunget al-Qaida til og i større grad måtte legitimere handlinger som fører til sivile tap (JIR 2010). Til tross for funnene i WPO's undersøkelser, viser al-Qaida få svakhetstegn; de

¹ Tallene som nevnes spesifikt med henhold til angrep og døde i Irak er egeninitiert optelling fra artikkelens appendix, og er ikke å finne i selve artikkelen.

² Modellen er lagd i samsvar med Faircloughs egen modell (Fairclough 1995:97-98).

³ Al-Qaida-kontrakten er en form for medlemskontrakt som antas å ha blitt gitt ut til kommende

gjennomfører stadig nye angrep, noe som indikerer at de lykkes i rekrutterings- og legitimitetsarbeidet.

Al-Qaidas kamp for folkets "hearts and minds", eller al-Qaidas kamp for legitimitet, en kamp som i stor grad foregår i mediene (Al-Zawahiri 2005, BBC News 2006). Det er gjennom mediene USA og al-Qaida fremmer sine interesser og sprer propaganda. Men det er også gjennom de samme mediene partene kan svekkes og svekke motparten; både USA og al-Qaida bruker drap på sivile som et av de viktigste verktøyene i kampen for å svekke motstanderen, og det kan sies at begge i en viss grad har lyktes. Drap på sivile er blant de viktigste faktorene til den økende negative holdningen mot al-Qaida. Det er to grunner til det; et av al-Qaidas mål er å beskytte Umma, noe som er vanskelig å forholde seg til når andre familiemedlemmer blir drept i al-Qaida-angrep. Den andre grunnen er det religiøse forbudet mot å ta livet av sivile (kvinner, barn og eldre). Men amerikanske angrep som medfører store sivile tap er også en av de største årsakene til økende anti-amerikanisme i de arabiske landene. I tillegg taper USA legitimitet på hjemmefronten.

Antall drepte i vestlige operasjoner er langt høyere enn antall drepte i al-Qaida-operasjoner. Tall fra 2006 viser at minst 62.000 mennesker har blitt drept i krigen mot terror og sendt langt over 4 millioner mennesker på flukt. Andre kilder har estimert at Irak siden invasjonen i 2003 alene kan ha så store sivile tap som opp i mot 200.000 mennesker (Randall og Gosden 2006). Og det er ingen ting som tyder på at den allerede foreliggende anti-vestlige/anti-amerikanske holdningen har redusert, heller omvendt (Al-Jazeera 2010a). Dette gir indikasjoner på at al-Qaidas legitimitetsarbeid i større grad lykkes enn vestlig legitimitetsarbeid. Analysen viser at al-Qaida legitimerer drap på sivile ved å dele sivile i tinn og grupper; sivile utlendinger og sivile muslimer. Av de fem legitimeringsdiskursene al-Qaida anvender, er fire av dem, i følge al-Qaidas tolkninger, religiøst forankret. Dette er helt avgjørende for al-Qaida, fordi al-Qaidas ideologi, salafi-jihadisme baserer seg på bokstravtolkning av Koranen og *Sunna* (tradisjoner profeten Muhammad atferd- og talehandlinger).

1.3 Videre disposisjon

I kapittel to redegjøres det for valg av teori. Jeg har valgt to teorier; legitimitetsteori som har fokus på legitimering av handling, og sikkerhetiseringsteori som anvendes som en legitimitetsteori. Sistnevnte er opprinnelig en sikkerhetsteori, men fungerer ypperlig som en legitimitetsteori for å besvare problemstillingen. Teorien er utviklet av den anerkjente danske professoren Ole Wæver, og beskriver en prosess som til slutt legitimerer at målet helliger middelet. I kapittel presenteres oppgavens forskningsdesign og valg av metodisk verktøy. Jeg har benyttet casestudie som forskningsdesign og kritisk diskursanalyse som det tekstanalytiske verktøyet. Jeg avslutter kapitlet med en redegjørelse av datainnsamling og utfordringene som er knyttet til det. Kapittel fire tar for seg fenomenet al-Qaida. Her kommer jeg innpå den historiske bakgrunnen, hvordan de har utviklet seg og deres ideologiske retning. Kapittel fem er det analytiske rammeverket til analysen som kommer i kapittel seks. Rammeverket har til hensikt å skape en bedre forståelse av de analytiske funnene. Funnene i analysen tolkes deretter i lys av legitimitets- og sikkerhetiseringsteori. Før litteraturlisten i oppgavens niende og siste del, presenteres det en oversikt og begrepsavklaring over de arabiske ordene som er anvendt i oppgaven.

2.0 Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet presenteres de to teoriene som jeg skal bruke for å underbygge funnene i analysen med; legitimitetsteori og sikkerhetiseringsteori. Bakgrunnen for teorivalgene er dens fokus på legitimering av handlinger. Den første er en mer generell legitimitetsteori som tar for seg legitimering av handling. Den andre teorien, sikkerhetiseringsteorien, som også er hovedteorien, er opprinnelig en sikkerhetsteori, men passer veldig bra som en legitimitetsteori i mitt tilfelle. Teorien beskriver en prosess, sikkerhetiseringsprosess, hvor et antatt truet objekt blir definert som så viktig at det må åpnes for bruk av alle nødvendige midler for å sikre videre overlevelse; med andre ord ønskes det å oppnå at målet helliger middelet. Som analysen vil vise, er sikkerhetisering en mye anvendt legitimeringsprosess for al-Qaida.

2.1 Legitimitet

Begrepet legitimitet er omfattende og omstridt, men det anvendes svært ofte. Problemet er at det har et lavt presisjonsnivå (Ahrnens 2004:95). Edward Luck påpeker denne problematikken og sier at legitimitet er noe:

”Everyone wants to have it, but there is little agreement on where it comes from, what it looks like or how more of it can be acquired”

(Luck 2002:47)

Legitimitet (latinsk; *legitimare*), betyr rettmessighet eller lovlighet, og refererer til det normative aspektet. Når noe er legitimt, vil det si at noe er moralsk akseptert så lenge det samsvarer med egne eller gruppens eksisterende normer og prinsipper (Berg 1988:20-23). Legitimitet er kontekstavhengig; noe som er legitimt i en gruppe er ikke nødvendigvis legitimt blant andre grupper. Dette i motsetning til legalitet, som er formelle lover og regler innenfor en juridisk definert gruppe. Det kan for eksempel være nasjonal lovgivning eller EU-direktiver. Skillet mellom legitimitet og legalitet må holdes adskilt, fordi noe som er legitimt, trenger ikke nødvendigvis å være legalt. Ta for eksempel prostitusjon. Mange av de som lever i de miljøene, anser det som et like legitimt arbeid som for eksempel læreryrket. Men i mange land er ikke

prostitusjon legalt. Det lave presisjonsnivået har gitt rom for en rekke aktører og skoleretninger til å tolke begrepet, som har resultert i rekke dimensjoner av legitimitet. Filosofer vurderer legitimitet på et annet grunnlag enn for eksempel samfunnsvitere og jurister. Ikke overraskende kan legitimitet føre til konflikt, både nasjonalt og internasjonalt (Ahrnens 2004:95).

Jeg har valgt å ta utgangspunkt Marc C. Suchmans definisjon av legitimitet, fordi den fokuserer på legitimering av handling, som er tema for oppgaven:

“Legitimacy is a generalized perception or assumption that the actions of an entity are desirable, proper, or appropriate within some socially constructed system of norms, values, beliefs, and definitions”

(Suchman 1995:574)

Definisjonen vektlegger handling, og omfatter både den individuelle følelsen av hva som er riktig, og de kollektive og kulturelle bakenforliggende faktorene for det som er riktig. Når flere individer har en kollektiv oppfattelse av hva som er riktig eller legitimt, sier vi at det utgjør et samfunn. De kollektive oppfattelsene kan også tolkes som gruppens ”rådende ideologi”, i betydningen av at det er bred støtte og legitimitet i den bestemte gruppen (Hurd 1999:388, Berg 1988:24).

Gruppens ideologi er noe som kan endre seg over tid og avvike mellom ulike situasjoner. Det er kontinuerlig tema for reproduksjon, tilpasning og innovasjon, og det er menneskene i den gitte gruppen som avgjør om det kan kalles en ideologi eller ikke. I praksis er det kun de med størst interesse som aktivt søker støtte fra de som er mindre interesserte. Når det som presenteres anses for å være riktig blant resten av folket, formes legitimitet (Berg 1988:24-26).

Legitimering forekommer på to nivåer; det første nivået er enhetens (organisasjon, institusjon eller gruppe) generelle legitimitet. Uten legitimitet har ikke en organisasjon noe grunnlag for å kunne representere noen andre. Det andre nivået er enhetens ”verktøykasse”, som innebærer legitimering av handlinger. Organisasjonens handlinger er midler som brukes for å få gjennomslag for spesielle ønsker og

betingelser. Hvis handlingene ikke ses på som legitime for å fremme målene, kan det være ødeleggende for organisasjonen. Dette betyr at legitimering av handling krever ytterligere to kriterier som må være oppfylt:

- Må fremme spesifikke interesser
- Må skje i samsvar med allerede etablerte normer og regler i det aktuelle samfunnet

Legitimere av bestemte handlinger må fremme spesifikke interesser som ses på som ønskelig å oppnå. Hvis interessene er fraværende, blir det bortimot umulig å opprettholde eller endre gruppens ideologi, og legitimitet lar seg ikke forme.

Legitimering av handling må også forekomme i samsvar med allerede etablerte normer og regler i gruppen. Handlinger som avviker fra gruppens generelle normer, er ofte vanskelig å legitimere. I noen tilfeller kan slike handlinger splitte et samfunn. Et eksempel er president Barack Obamas historiske helsereform (2010). Det var en handling som i stor grad splittet det amerikanske folket. Matthew Tilling uttrykker:

”Legitimacy, just like money, is a resource a business requires in order to operate. Certain actions and events increase that legitimacy, and others decrease it”

(Tilling 2004:4)

Men handlinger som avviker fra den generelle normen, kan også bli oppfattet som det riktige. Det er gjerne blant sub-grupper og ikke-statlige organisasjoner (NGO), grupper som til vanlig ikke følger de generelle normene. Bakgrunnen for at de kan se på avvikende handlinger som legitime, er fordi handlingene fremmer deres interesser (Kjølberg 2003:17). Abortmotstandere i USA har i en årrekke gjennomført aktiviteter som majoriteten av befolkningen anses for å være illegitime. Ansatte og tilhengere av abortklinikker har blitt drept og flere klinikker har blitt utsatt for bombeangrep (Triggle 2009). Dette er helt klart handlinger som avviker fra den generelle normen. Men abortmotstandere som ikke er tilknyttet noen organisasjon, kan se på handlingene som legitime fordi det fremmer interesse. Andre NGO's kan se handlingsalternativer

som et legitimt, fordi de faktisk bryter den etablerte normen. Dette kan lede til at andre grupper tør å bryte normen for fremme sin sak.

2.2 Sikkerhetisering

Sikkerhetspolitikk og sikkerhetsbegrepet har endret seg som følger av slutten på den kalde krigen. Da var innholdet gitt; det dreide seg om statens overlevelse og retten til å benytte alle nødvendige midler for å sikre statens videre eksistens (Buzan, Wæver, de Wilde 1998:21). I dag er ikke innholdet lenger gitt, og hva som skal inngå i sikkerhetspolitikk er avhengig av hvilke verdier og interesser som betraktes som vitale og truede. Det er et resultat av politiske prosesser. Dette er utgangspunktet for Ole Wævers *sikkerhetiseringsteori* (securitization theory) (Buzan, Wæver, de Wilde 1998:23, Kjølberg 2003:10).

Trusler kan oppstå på alle arenaer, men det er langt fra alle truslene som betraktes som et sikkerhetsspørsmål. For at det skal betraktes som et sikkerhetsspørsmål, må de oppfylle noen kriterier som skiller dem fra annenpolitikk:

“They have to be staged as existential threats to a referent object by a securitizing actor who thereby generates endorsement of emergency measures beyond rules that would otherwise bind”

(Buzan, Wæver, de Wilde 1998:5)

Hvis de ikke kan skille seg ut fra politikk, er det heller ikke grunnlag for å vurdere ekstraordinære tiltak. Men hva er det som får en eksistensiell trussel til å få godkjent ekstraordinære tiltak?

Det er de politiske prosessene som er bestemmende for innholdet i sikkerhetspolitikken, en prosess Ole Wæver kaller for *sikkerhetiseringsprosessen*. Det innebærer at en aktør fremfører en talehandling om at noe eller noen, referentobjektet, av sentral verdi er utsatt for en eksistensiell trussel. Denne aktøren betegnes som en *sikkerhetiseringsaktør*. Sikkerhetiseringsaktøren krever så at ekstraordinære tiltak må iverksettes så raskt som mulig for å beskytte referentobjektet, eller eliminere trusselen.

Når talehandlingen om den eksistensielle trusselen er lagt frem, er det opp til noen andre, ofte politikere og et bestemt publikum, å avgjøre om trusselen faktisk er tilfelle eller avviser talehandlingen. Med utgangspunkt i at de identifiserer og aksepterer den aktuelle trusselen, betyr det at alle nødvendige tiltak kan iverksettes. Det betyr at sikkerhetiseringsprosessen ble gjennomført og trusselen ble *sikkerhetisert*. Hvis talehandlingen ikke aksepteres som en eksistensiell trussel, kan heller ikke si at trusselen er blitt sikkerhetisert. Da dreier det som en sikkerhetiseringsprosess som ikke har lyktes (Buzan, Wæver, de Wilde 1998:23-26).

Sikkerhetiseringsprosessen har til hensikt å konstruere en kollektiv forståelse av hva som må håndteres som en eksistensiell trussel, hvorav det viktigste elementet i prosessen er talehandlingen: Talehandlingen er den spesifikke handlingen som konstruerer den eksistensielle trusselen. Men talehandling er ikke alene tilstrekkelig for å få gjennomslag for ekstraordinære tiltak; det avgjøres av et større publikum (Buzan, Wæver, de Wilde 1998:27-31).

Tradisjonelt sett har det vært staten som har vært referentobjektet. Dette gjelder ikke i samme grad nå, selv om staten fremdeles er den eneste aktøren som kan legitimere bruk av voldsmakt, som for eksempel militær midler. Andre aktører, som for eksempel ikke-statlige aktører kan i like stor grad føle seg truet og ønske videre overlevelse (Kjølberg 2003:10,17). Referentobjekter kan også være objekter som ikke kan uttrykke seg, som for eksempel truede dyre- og plantearter. Men Wæver mener at referentobjektet avhenger av skala og størrelse, og at grupper sjeldent kan oppnå legitimitet, fordi det kun er et fåtall som ville ha lyttet på dem (Buzan, Wæver, de Wilde 1998:36). Men empirien viser at det lar seg gjennomføre. I dag fins det tusenvis av ikke-statlige grupper, organisasjoner og institusjoner som er opprettet med det mål om å beskytte noe eller noen (referentobjekt), som nevnt dyre – og planteliv, men også etniske grupper, kultur eller religion. Men for å få gjennomslag for å ta i bruk ekstraordinære tiltak, må trusselen primært identifiseres av staten, som den eneste aktøren som kan legitimere handlinger utenfor lovverket. Det betyr hovedsaklig at staten utgjør det ”det større publikum” (Buzan, Wæver, de Wilde 1998:26).

Om sikkerhetiseringsprosessen ikke lykkes, nevner Kjølberg (2003) to alternative scenarioer: Sikkerhetiseringsaktøren fortsetter arbeidet, som for eksempel å utvikle og forbedre talehandlingen. Det andre scenarioet er når sikkerhetiseringsaktøren (gruppen) er så sterkt knyttet til referentobjektet at de velger og sikkerhetisere referentobjektet på eget initiativ, og forsvarer referentobjektet med alle nødvendige midler, både legitime og illegitime. I slike situasjoner er det viktig å skape blest rundt temaet, fordi oppmerksomhet er helt avgjørende for å kunne påvirke de ulike målgruppene (Kjølberg 2003:10). Et eksempel er naturvernorganisasjon Sea Shepherd, som kjemper for dyrelivet i havet, primært sel, hval, tunfisk og hai (Sea Shepherd 2010). De er kjent for sine uortodokse og illegitime aksjoner, som for eksempel å senke fartøy som brukes til sel- og hvalfangst (The High North News 1994). Sea Shepherd er sikkerhetiseringsaktøren som ikke har lyktes med sikkerhetiseringsprosessen. De har fremlagt en rekke talehandlinger i et forsøk på å få etablert totalforbud mot fangst av spesifikke dyrearter, enten fordi de er truet, eller snart vil bli truet på grunn av overfiske, men uten suksess. IWC – International Whaling Assosiation har ikke ønsket å sanksjonere mot Norge, og den norske regjeringen subsidierer fremdeles hvalfangst. Sea Shepherd har derfor valgt og sikkerhetisere referentobjektene på eget initiativ. Den eneste måten, slik de ser det, er å senke fartøyene som brukes for å hindre dem i dra på fangst, legitimt eller ikke (Sea Shepherd 2010a). De mange aksjonene har skapt oppmerksomhet, noe de bevisst ønsker for å øke folks bevissthet om situasjonen i et forsøk på å få flere tilhengere.

Å sikkerhetisere en trussel, er noe alle kan søke om ved å gjennomføre sikkerhetiseringsprosessen. De som avvises, og velger og sikkerhetisere referentobjektet på egen hånd, kan gjennomføre sikkerhetiseringsprosessen på nytt – bare med et annet publikum enn det statlige publikummet, og dermed bli sikkerhetisert. Det har lenge vært en tradisjon at å tillegge en eksistensiell trussel begrepet sikkerhet som skal legitimerer handlinger som faller utenfor lovverket. Dermed kan sikkerhetiseringsteori også brukes som legitimitetsteori (Buzan, Wæver, de Wilde 1998:21).

2.3 Oppsummering

Teoriene er ment for å underbygge funnene i analysen. Jeg skal belyse hvordan al-Qaida legitimerer handlinger som folk flest anser som illegitime, mer spesifikt drap på sivile. På bakgrunn av dette har jeg valgt to legitimitetsteorier; en generell legitimitetsteori og sikkerhetiseringsteori. Den første teorien beskriver to kriterier for hvordan legitimering av handling bør foregå for å oppnå legitimitet. Handlingene må fremme spesifikke interesser blant mottakerne. Det andre kriteriet er at legitimeringen må skje i overensstemmelse med etablerte regler og normer. Sikkerhetiseringsteorien beskriver hvordan et objekt går fra å være et antatt truet objekt til å bli behandlet som en eksistensiell trussel som legitimerer bruk av alle nødvendige midler for å beskytte objektet. Det truede objekter, referentobjektet, vil vanskelig la seg sikkerhetisere hvis sikkerhetiseringsaktøren ikke betraktes som en legitim aktør, noe som indikerer at interessen rundt referentobjektet er fraværende. Derimot, hvis sikkerhetiseringsaktøren anses som legitim, betyr det at de representerer noen gruppers interesse, og de kan starte sikkerhetiseringsprosessen. Bryter sikkerhetiseringsaktøren med de eksisterende normene blant gruppen(e) når de fremlegger talehandlingen, vil det være vanskelig å få gjennomslag for kravene og handlingene sett på som illegitime.

Al-Qaida er sikkerhetiseringsaktøren for islam og *Umma*. Det fremfører stadig talehandlinger i et forsøk på å skape en kollektiv oppfattelse av at islams fremtid står på spill, og alle nødvendige midler må tas i bruk for å sikre videre overlevelse.

3.0 Forskningsdesign, metode og datainnsamling

Dette kapitlet forklarer hvordan jeg går frem for å på best mulig måte besvare oppgavens problemstilling. Det første avsnittet beskriver oppgavens forskningsdesign, som faller på casestudie. Bakgrunnen for valget er oppgavens hensikt med å få en dypere forståelse av al-Qaidas legitimitetsgrunnlag. Jeg har tatt for meg offentlige dokumenter og uttalelser fra en rekke al-Qaida-medlemmer, og sett på de ulike argumentasjonene (kan også tolkes som sikkerhetiseringsteoriens talehandlinger).

Dette leder til oppgavens metodologiske tilnærming, kritisk diskursanalyse.

Diskursanalyse har fokus på språk- og talehandling. Det er et verktøy som brukes for å se hvordan språk konstituerer sosial praksis. Kritisk diskursanalyse er et verktøy som ser på hvordan språk konstituerer, men også konstitueres av den sosiale praksisen (det gitte samfunnet eller gruppen). Å oppnå legitimitet er det samme som å konstituere den sosiale praksisen. Al-Qaida ønsker å konstituere *Umma* for å kunne fortsette forsvars-jihaden. Men hvis de talehandlingene ikke er tilpasset etablerte normer og regler, kan det være vanskelig å konstituere *Umma*.

3.1 Forskningsdesign

Formålet med oppgaven er å få en bedre forståelse av hvordan al-Qaida legitimerer handlinger som tradisjonelt ses på som illegitime handlinger, her drap på sivile.

Bakgrunnen for undersøkelsen er paradokset at al-Qaidas legitimitet, i følge flere forskere, de siste årene har blitt kraftig svekket, men uten at organisasjonen selv har viser tegn til det. Som nevnt innledningsvis, har WPO gjennomført flere spørreundersøkelser i muslimske land med spørsmål knyttet direkte til Osama bin Laden og al-Qaidas handlinger. Resultatene viser at det er en økende negativ trend mot al-Qaida og deres bruk av vold som rammer sivile muslimer. Likevel viser al-Qaida at de stadig lykkes i å rekruttere nye tilhengere og gjennomføre nye angrep. Spørsmålet er hvordan al-Qaida legitimerer de typer handlinger som for de aller fleste anses som illegitime. For å skaffe seg en bedre forståelse av dette, kreves det at man går i dybden av materialet. Det faller seg da naturlig å anvende en kvalitativ tilnærming og casestudie som den beste innfallsvinkelen for å besvare problemstillingen. I følge

Gerring (2007) kan alt empirisk arbeid bli klassifisert som en casestudie eller crosscase-studie, og identifiserer casestudie som et intensiv studie med en eller få enheter, med den hensikt å skape en dypere forståelse av en større populasjon (Gerring 2007:20).

Analysen skal utføres i lys av eksisterende teori, og kan plasseres innenfor det som kalles for *en teoretisk fortolkende casestudie*. Det innebærer at offentlige uttalelser fra al-Qaida skal tolkes opp mot allerede eksisterende teori, i dette tilfelle legitimitets- og sikkerhetiseringsteori. Dette vil være relevant fordi ”den vitenskapelige interessen øker når etablert teori anvendes på nye måter” (Andersen 2005:70-71).

3.2 Metodisk tilnærming

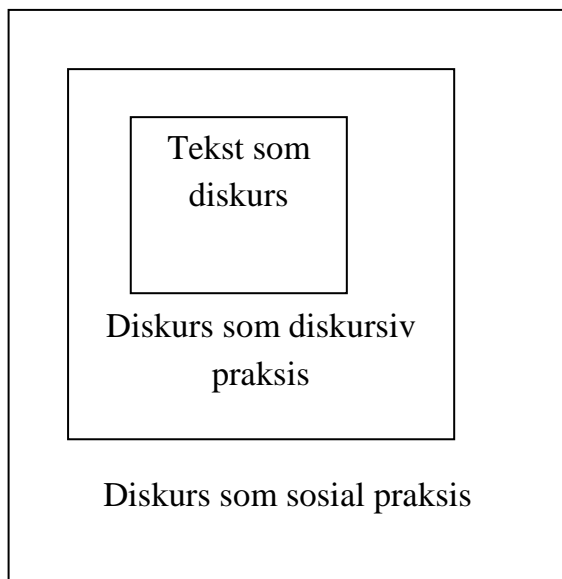
Det metodiske verktøyet som benyttes er tekstanalyse som har fokus på språk- og talehandlinger, nærmere bestemt diskursanalyse. Poenget med diskursanalyse er å studere språk og tale, og hvorledes utsagn kan aktivere ulike sosiale praksiser (Neuman:2001:178). Det fins flere tilnærminger innen diskursanalyse; den kontinentale (også kalt den franske), den anglosaksiske tilnærmingen, og til sist kritisk diskursanalyse (Bergström og Boréus 2005:305,307-308). Av de tre tilnærmingene anser jeg kritisk diskursanalyse som den best egnede for å besvare oppgavens problemstilling, fordi kritisk diskursanalyse vektlegger hvordan diskurs, som i sikkerhetiseringsteorien betegnes for talehandling, både konstituerer og konstitueres av den sosiale verdenen. Diskurs konstruerer også sosiale identiteter, sosiale relasjoner og viten- og meningssystemer (Fairclough 2008:10, Jørgensen og Phillips 2008:74, 79). Al-Qaida arbeider for å konstituere sitt sosiale domene – det muslimske samfunnet gjennom talehandlinger. De ønsker å fremstille sitt virkelighetsbilde som det sanne ovenfor *Umma* ved å skape fortellinger som legitimerer handlinger i lys av målet. På denne måten arbeider de med å forme sin sosiale verden. Men den sosiale verdenen er dynamisk, og stadig i utvikling. Det er noe al-Qaida må ta hensyn til når de konstituerer sitt sosiale domene (*Umma*). Det betyr at al-Qaida også konstitueres av den sosiale verdenen.

Fairclough og Wodak (1997) definerer kritisk diskursanalyse som:

”Critical discourse analysis sees discourse – the use of language in speech and writing – as a form of ‘social practice’. Describing discourse as a social practice implies a dialectical relationship between a particular discursive event and the situation(s), institution(s) and social structure(s) which frame it [...]. To put the same point in different way, discourse is socially constitutive as well as socially shaped: it constitutes situations, objects of knowledge, and the social identities of and relationships between people and groups of people. It is constitutive both in the sense that it helps to sustain and reproduce the social status quo, and in the sense that it contributes to transforming it”

(Fairclough and Wodak 1997:258)

Definisjonen innebærer et tredimensjonalt diskursbegrep, så vel som en tredimensjonal metode for diskursanalyse, slik som figuren under viser:

- Diskurs som tekst; beskrivende, enten det er muntlig eller skriftlig og/eller bilder (talehandling)
- Diskurs som diskursiv praksis; (re)produksjon, distribusjon og tolkning av tekst
- Diskurs som sosial praksis; der diskursen finner sted

Figur 1: Illustrasjon av Fairclough og Wodaks tredimensjonale diskursbegrep²

Formålet med modellen er å undersøke hvordan relasjonene mellom diskurser og sosiale strukturer henger sammen, altså hvordan diskurs både konstituerer og

² Modellen er lagd i samsvar med Faircloughs egen modell (Fairclough 1995:97-98).

konstitueres av den sosiale konteksten. Det gjøres ved å analysere de konkrete tilfellene av språkbruk, i dette tilfelle al-Qaidas muntlige og skriftlige uttalelser, som en form for sosial praksis i det den reproducerer (styrker) eller utfordrer allerede eksisterende diskursordener (Jørgensen og Phillips 2008:82-83). *Diskurs som tekst* er primært en lingvistisk analyse av tekstens struktur og egenskaper. En slik analyse går fort over i neste dimensjon, *diskursiv praksis*, som dreier seg tekstproduksjon, distribusjon og tolkningsprosesser. For konkret språkbruk, i følge Fairclough, bygger alltid på tidligere diskursive strukturer – intertekstualitet – noe som betyr at teksten som produseres bygger på elementer og diskurser fra andre tekster. En tydelig form for intertekstualitet er det som kalles for ”manifest intertekstualitet”, det vil si at teksten åpenlyst bygger på andre tekster, som for eksempel når det henvises til de andre tekstene (Fairclough 1992:117). Det er ingen tvil om at al-Qaida’s tekst- og taleproduksjon er sterkt preget av intertekstualitet; alle al-Qaida-diskurser bygger på og refererer til Koranen, *hadith*, *sunna* eller *sharia*.

Tekstene kan tolkes på forskjellige måter i de ulike sosiale kontekstene. Når al-Qaida oppfordrer til *jihad* mot vestlige mål, uansett hvor og når, er det mer sannsynlig at det appellerer til unge muslimer som har mistet familiemedlemmer enn til de som ikke har mistet familiemedlemmer. Formålet med teksten kan også være avgjørende for tolkning. Det er ikke noe som er så relevant her, fordi al-Qaidas formål med de mange uttalelsene varierer i liten grad. De fleste tekstene er oppfordring, i ulik grad, til å utføre *jihad* mot fienden. Tolkning av tekster påvirkes også av distribusjon.

Vitenskapelige tekster distribueres til bestemte institusjoner til bestemte målgrupper, mens politiske taler som sendes på TV har til hensikt og nå et bredere publikum. (Fairclough 2008:36-37). Al-Qaida distribuerer tekst- og taleproduksjon primært via internett og ulike jihad-nettsider. Hensikten er å styrke samhold og ideologi blant jihad-medlemmene, å spre propaganda. Den andre store distribusjonskanaler er via TV, der hensikten er å nå ut til et bredere publikum (Rogan 2006:24).

Diskurs som sosial praksis er de situasjoner der diskursen finner sted, og fokuserer på analysens overordnede formål som er å belyse sammenhengen mellom diskurs og den sosiale konteksten. Det innebærer også at relasjonen mellom tekst og diskursiv praksis

knyttet opp til noe nytt, som for eksempel andre diskursive praksiser. Den sosiale praksisen her tolkes for å være *Umma*, fordi diskursen primært er rettet mot *Umma*. Det som al-Qaida produserer av tekster er hovedsakelig i taleform og oppfordringer til *Umma* (Bergström og Boréus 2005:308, 322).

3.3 Datainnsamling – validitet og reliabilitet

I analysen kartlegger jeg utsagn fra en rekke offentlige uttalelser og dokumenter som direkte kan knyttes opp til al-Qaidas drap på sivile. Primærkildene som benyttes i oppgaven er offentlige uttalelser og dokumenter fra al-Qaida ledelsen, enten i form av video- og lydopptak, intervjuer, erklæringer eller andre typer tekstdokumenter, mens sekundærkildene består av vitenskapelige artikler og bøker – det vil si andres forskning. Slik kildetriangulering er svært fruktbart for oppgavens problemstilling da det øker oppgavens validitet og reliabilitet (Yin 2003:93).

Jeg har kategorisert dataene (se avsnitt 3.4) og viser til ulik argumentasjon som anvendes i legitimeringsarbeidet. For å forklare *hvordan* al-Qaida legitimerer de bestemte handlingene, skal jeg ta de empiriske funnene og se de i lys av allerede eksisterende legitimitets- og sikkerhetiseringsteori.

Indre validitet handler om hvor vidt innsamlet data er relevant for oppgavens problemstilling (Hellevik 2002:183). Oppgavens indre validitet gjelder hvorvidt de analyserte talehandlingene til al-Qaida bidrar til å besvare problemstillingen. Jeg har valgt uttalelser, muntlige og skriftlige som kan direkte knyttes opp til legitimitet og de ulike legitimitetsteknikkene som benyttes. Det har jeg bevisst gjort for og på best mulig måte sikre oppgavens indre validitet. Bakgrunnen for det er at diskursanalyse er i stor grad preget av forskerens egen tolkning, en utfordring ved å bruke diskursanalyse.

Ytre validitet dreier seg om i hvilken grad man kan generalisere funnene til et større univers (Yin 2003:37). Bruk av casestudier har lenge blitt kritisert for å være ikke-vitenskapelig nettopp fordi funnene i stor grad ikke kan generaliseres til en større populasjon, mens andre mener det vil kunne generere ny informasjon som senere kan

generaliseres (Gerring 2007:6, Andersen 2005:10-12). Hadde videre generalisering vært et formål, ville det helt klart vært problematisk å anvende casestudie. Men undersøkelsen er ikke lagt opp med den hensikt å skulle generalisere til en større populasjon (av terrororganisasjoner). Årsaken til det er at fenomenet al-Qaida er et svært unikt fenomen, og er dermed alene i sitt univers. De er for eksempel den eneste transnasjonale terrororganisasjon, og ligner mer på et nettverk enn en organisasjon. Men al-Qaida er uten tvil en del av det muslimske universet, og er en del av populasjonen (radikale) islamistiske bevegelser og organisasjoner. Det betyr at funnene som avsløres i analysen delvis *kan* generaliseres til det større universet av (radikale) islamistiske bevegelser og organisasjoner. Men som sagt, er ikke det formålet med oppgaven.

Reliabilitet handler om kildematerialets pålitelighet og etterprøvbarehet, noe som ofte legges vekt på ved gjennomføring av kvalitative studier. Andre forskere skal kunne gjennomføre den samme analysen med bruk av de samme kildene ved et senere tidspunkt, og komme frem til det opprinnelige resultatet. Bruk av diskursanalyse kan svekke reliabiliteten. Fordi det dreier seg om fortolkning, kan forskerens subjektive mening påvirke utfallet. Hvis den samme undersøkelsen gjentas på et senere tidspunkt av en annen forsker, er det fare for at resultatene ikke blir de samme på grunn av forskernes subjektivitet. Dette kan svekke reliabilitet og validitet (Jørgensen og Phillips 2008:102, Bergström og Boréus 2005:352-353). For å sikre høyere reliabilitet, vil det gjennom hele oppgaven henvises til den aktuelle informasjonskilden (Hellevik 2002:51, Yin 2003:37-38).

En svært viktig ting å huske på er at nettbasert informasjon kan med tiden endres, flyttes til andre nettadresser eller fjernes i sin helhet. Dette er spesielt for jihad-nettsider, noe jeg selv har erfart i arbeidet med å samle inn data. De blir stadig lagt ned, men åpner ofte opp igjen under et annet navn (Beutel og Ahmad 2009:13-14).

3.4 Kildebruk

Al-Qaida-ledelsen benytter hovedsakelig video- og lydbånd når de skal formidle beskjeder og annen informasjon, som primært publiseres på ulike arabiske nettsider og gjennom ulike TV-kanaler, som for eksempel al-Jazeera. Andre typer tekstdokumenter som vil være relevante for oppgaven er kommunikeer, intervjuer med ulike al-Qaida-medlemmer og al-Qaida-kontrakten (al-Qaida charter)³.

Dataene som jeg har valgt å bruke er i stor grad hentet fra tidligere innsamlede datamaterialer, som for eksempel Thomas Hegghammer FFI-rapporter som består av innsamlet al-Qaida-dokumentasjon fra 1990-2004. Jeg har også brukt en rekke internettkilder, som for eksempel NEFA Foundation. Det er en organisasjon som driver med anti-terror-arbeid, og publiserer transkriberte al-Qaida dokumenter. Kilden har jeg fått bekreftet som en reliabel kilden av FFI, men det ble påpekt at transkriberingen kunne være av varierende kvalitet.

En rekke video- og lydopptak i korte utdrag eller i sin helhet har vært tilgjengelig på nettsiden youtube.com, en nettside som jeg ikke er å betrakte som en reliabel kilde. Bakgrunnen for det er at det er tillatt for hvem som helst å laste opp og publisere videoer. I hvilke grad materialene blir gjennomgått og vurdert av en komité eller liknende, er for meg ukjent, og jeg anser risikoen for manipulerte og feilaktig informasjon som høy. Et av datainnsamlingsproblemene har vært å spore den opprinnelige kilden som publiserte opptakene. I noen tilfeller har jeg lyktes, mens det i andre tilfeller ikke har vært mulig. Noe av årsaken til det er at opptakene publiseres av selskaper som ikke har egen hjemmeside, som for eksempel as-Sahab medieproduksjon. Når de mottar video- eller lydopptak fra al-Qaida, blir det igjen publisert på islamistiske nettsider og ulike jihad-forum som er vanskelig å få tilgang til. Dette har jeg på best mulig løst ved å få relevante opptak vurdert ved Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI). I noen tilfeller har jeg fått tilgang til originalopptak fra FFI, og kildenes reliabilitet øker.

³ Al-Qaida-kontrakten er en form for medlemskontrakt som antas å ha blitt gitt ut til kommende medlemmer.

En annen utfordring har vært språket. Al-Qaida-dokumenter og uttalelser forekommer stort sett på arabisk, et språk jeg dessverre ikke behersker. Dermed har jeg vært avhengig av å skaffe transkriberte video- og lydopptak og dokumenter. Transkriberte talehandlinger kan ofte mangle de små, men viktige nyansene i språket som bidrar til forståelse av beskjednen, som for eksempel tonefall. Ord som er vanskelig å oversette byttes ofte ut med andre ord; i Nord-Norge er det legitimt å omtale en annen person for ”hestkuk”. I andre landsdeler blir begrepet sett på som skjellsord og svært upassende, som i verste fall kan føre til straffeforfølgelse (Lilleås 2007). Ved å bytte ut ordet til et mildere begrep mister en det følelsesmessige aspektet ved talehandlingen. Dette er en svakhet ved transkribering.

Transkriberingene kan være mangelfulle og feilsiterte. Derfor har det vært viktig å sjekke kildenes troverdighet, i den grad det har vært mulig. Dette har jeg fått gjort ved FFI. Ved andre anledninger har informasjonen vært tilgjengelig på flere nettsteder, slik at det har vært mulig å sammenlikne dokumentene, noe som igjen øker reliabiliteten.

3.5 Tidligere forskning

Det foreligger allerede en del liknende forskning på området, men på et mer generelt grunnlag, slik jeg vurderer det. Noen av artiklene, som for eksempel Wiktorowicz og Kaltner (2003) og Brahim (2010), belyser hvordan al-Qaida legitimerer handlingene i lys av ulike argumenter, som også er utgangspunktet for analysen. CTC publiserte i 2009 en omfattende studie av al-Qaidas bruk av vold mot muslimer. Studiet er basert på tidsperioden 2004-2008, men er primært en statistisk analyse som viser statistikk over antall drepte i al-Qaida-operasjoner. Det er ikke et dybdestudium som har til hensikt å forklare hvordan al-Qaida legitimerer disse handlingene. Det foreligger flere artikler om al-Qaidas religiøse legitimering. Dette er artikler som primært fokuserer på ulike tolkninger av Koranen, og hvordan og antall siteringer av Koranen og statistiske innholdsanalyser, uten å gå i dybden på legitimeringsargumentene.

Thomas Hegghammer (som for tiden er tilknyttet Princeton University i USA) og Brynjar Lia, ansatte ved FFI har skrevet en rekke artikler om terrorisme og radikal

islamisme. Hegghammer har samlet al-Qaida-dokumenter og kommunikéer fra 1990-2004 i to rapporter. Begge brukes mye i oppgaven, fordi transkriberingen betraktes som høyt reliabel. Brynjar Lia har skrevet om al-Qaidas stadige tiltrekningskraft. Han vektlegger tre faktorer; korte og enkle beskjeder (propaganda), kraftig og fengende image og til slutt al-Qaida's globale karakter, men bruker lite empiriske materialer (Lia 2008).

Til forskjell fra tidligere forskning, skiller oppgaven ved å gjennomføre en teoretisk fortolkende casestudie i lys av legitimitets- og sikkerhetiseringsteori, noe jeg ikke har funnet andre steder. Det nærmeste jeg kommer er en artikkel av Mona Sheikh (2008). Hun bruker sikkerhetiseringsteorien for å belyse Taliban i Pakistan.

3.6 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg redegjort for forskningsdesign og valg av metode. Jeg har valgt en teoretisk fortolkende casestudie, fordi analysen skal utføres i lys av allerede eksisterende teori; legitimitets- og sikkerhetiseringsteori. Jeg har valgt å benytte meg av det metodiske verktøyet kritisk diskursanalyse. Bakgrunnen for valget er fordi kritisk diskurs ser på hvordan talehandlinger både konstituere og konstitueres av den sosiale verdenen. Al-Qaidas talehandlinger har til hensikt å konstituere den sosiale diskursen for å oppnå legitimitet. Men al-Qaida-ledelsen må også ta hensyn til den allerede eksisterende diskursen når de produserer sine talehandlinger.

Jeg har på best mulig måte ivarett validitet og reliabilitet. Indre validitet, hvorvidt dataene er relevante for oppgaven, har jeg løst ved å bruke utsagn som eksplisitt uttrykker en legitimeringsprosess. Oppgavens ytre validitet, hvorvidt funnene kan generaliseres til en større populasjon, er svak, noe som er karakteristisk for bruk av casestudiet. Oppgaven har heller ikke til hensikt å kunne generalisere funnene til en større populasjon. Al-Qaida er et unikt fenomen, og kan sies å være alene i sitt univers. Derimot kan funnene generaliseres til studier av radikale islamisme og andre islamistiske terrororganisasjoner.

Innsamling av datamaterialet har vært en vanskelig prosess fordi mange av originalkildene ikke har vært tilgjengelige. Ytterligere forekommer taler og dokumenter på arabisk, et språk jeg ikke behersker. Jeg har derfor vært avhengig av transkriberte talehandlinger og dokumenter. Ved FFI har jeg fått gjennomgått noen av de viktigste kildene, og har på denne måten ivaretatt kildenes reliabilitet.

4.0 Al-Qaida

Det startet da Sovjetunionen gikk til invasjon av Afghanistan i 1979. Forut for invasjonen hadde det vært en lengre periode med politisk uro i landet. Bakgrunnen for opprøret var misnøye mot det kommunistvennlige partiet som året før hadde tatt makten gjennom et blodig statskupp. Det sovjetiske regime fryktet for både den politiske og ideologiske innflytelsen i Afghanistan, og besluttet å invadere landet. Invasjonen skapte enda større opptøyer i Afghanistan, og en nasjonal motstandsbevegelse, under fellesbetegnelsen *mujahedin*, ble etablert. Invasjonen ble sett på som et overgrep mot *dar al-Islam* (islams hus) og skapte en enorm mobiliseringseffekt langt utover de afghanske grensene. Den afghanske *jihad* (hellig krig) beskrives som starten på som senere blir til en global *jihad* (Holmboe og Filseth 2009, Shultz 2008:64).

Unge menn strømmet til Pakistan og Afghanistan for å delta i den afghanske *jihad*, blant dem palestineren Abuallah Azzam og saudieren Osama bin Laden⁴. I 1984 opprettet de *Maktab al-Khadamat* (Tjenestekontoret) i Peshawar, Pakistan. Kontoret hadde til hensikt å organisere og koordinere de mange utenlandske frivillige som strømmet til regionen. Azzam og bin Laden hadde lenge et nært samarbeid, men forholdet slo etter hvert sprekker på grunn av uoverensstemmelser om hvordan *Maktab al-Khadamat* skulle organiseres og utvikles. Dette ble en avgjørende periode for bin Laden, som fikk muligheten til både å følge og utvikle egne ideer (Saghi 2005:20). I 1988 etablerer han *al-Qaida* – som betyr basen⁵. Al-Qaida fungerte som en felles plattform for de mange tusen arabiske mennene som strømmet til Peshawar for å delta i den afghanske *jihad*. De bodde sammen, trente sammen og kjempet i krig sammen. *Maktab al-Khadamat* beskrives å være forløperen til al-Qaida (Stenersen 2009, Hegghammer 2005:155).

⁴ Osama bin Laden staves også Usama bin Ladin

⁵ Al-Qaida skrives på forskjellige måter; al-Qaida, al-Qaeda, al Qaeda, al-Qa'ida, Qaida al-Jihad. Jeg har konsekvent brukt al-Qaida. De stedene al-Qaida står skrevet annerledes, er i direkte sitater.

De første som tok del i bin Ladens nye organisasjon var flere egyptere, blant det Ayman al-Zawahiri. Til forskjell fra *Maktab al-Khadamat*, kunne tilhengerne av al-Qaida være seg selv, uansett bakgrunn og nasjonalitet. Det eneste kriteriet var at en var muslim som ønsket å delta i den afghanske *jihad*; status og bakgrunn var ubetydelig. Abuallah Azzam, som var medlem av Det Muslimske Brorskap, baserte seg i stor grad på eliten, og stilte høye krav til medlemmene (Saghi 2005:19-20, Hegghammer 2005:93-94, Lacroix 2005:155).

Al-Qaida-dokumentet, som er oversatt til ”al-Qaida: constitutional charter, rules and regulation” av Defense Intelligence Agency (DIA 2002), beskriver al-Qaida seg selv som⁶;

”An Islamic Group, its only mission is Jihad, because Jihad is one of the basic purposes for which Al Qaeda personnel come together”

(DIA 2002)

I følge beskrivelsen kan *jihad* tolkes som det definerende elementet i organisasjonen. Jihad omtales som islams sjette søyle. *Jihad* i sin opprinnelige betydning betyr ”å strebe”, bestrebelse etter å omfavne og følge islam og Guds vilje, noe som er alle muslimers individuelle plikt. *Jihad* handler også om det islamske samfunn som en helhet, den kollektive plikten til å beskytte og forsvare islam og *Umma* mot aggresjon. *Jihad* er den eneste legale krigføringen i islam. Et typisk kjennetegn for al-Qaida er at de setter *jihad* på lik linje med islams fem søyler – og mener at den er islams sjette søyle⁷ (Esposito 2002, Esposito 2003:160).

”Al-Qaida was set up to wage a jihad against infidelity, particularly to counter the onslaught of the infidel countries against the Islamic states. Jihad is the sixth undeclared pillar in Islam”

⁶ Dokumentet er etter all sannsynlighet blitt funnet i ruinene etter den amerikanske invasjonen av Afghanistan i 2001. Dokumentet ble oversatt av DIA i 2002, men ikke publisert før i 2006 i CTC’s Harmony Document Base.

⁷ Islams fem søyler er islams fem religiøse plikter: Trosbekjennelsen, bønn, den rituelle avgiften, fasten og pilgrimsferden til Mekka (shahada, salat, zakat, sawn og hajj) (Vogt 2009)

(Bin Laden 2001)

Da Sovjet trakk seg ut 1989 var det flere av frivillige krigerne som vendte tilbake til sine opprinnelige hjemland, mens andre ble igjen i regionen. Osama bin Laden reiste tilbake til Saudi Arabia. Der fikk han muligheten til å gjenta suksessen fra Afghanistan. Irak gikk til invasjon av Kuwait høsten 1990, og truet samtidig Saudi Arabia. Bin Laden tilbød seg å forsvare landet og frigjøre Kuwait, men ble avvist av det saudiske regime til fordel for en vestlig koalisjonsstyrke, med USA i spissen. Denne avvisningen ble et nytt vendepunkt for bin Laden og al-Qaida. Bin Laden, som var allerede i gang med letingen etter en ny ”Afghanistan-jihad” som på nytt kunne samle troppene og mobilisere til *jihad*, fikk nå muligheten til samle troppene og mobilisere på nytt, men med ny kurs for *jihad*. Den nye *jihaden* ble nå et indre muslimsk anliggende, og kampen mot de frafalne islamske regimene ble for alvor satt i gang. For bin Laden ble det saudiske regime betraktet som den fremste trusselen mot islam og *Umma* fordi de hadde tillatt vestlig ”okkupasjon” av muslimsk territorium (Saghi 2005:21, Shultz 2008:72). I 1995 kom han med krass kritikk til saudiske myndigheter i et åpent brev adressert til den saudiske monarken. Dette beskrives som begynnelsen på den organisatoriske endringen til al-Qaida; fra å likne på en organisasjon til å bli et transnasjonalt og komplekst nettverk (Hegghammer 2003:114, Shultz 2008:72).

4.1 Global jihad

Muslimske regimer som hadde inngått avtaler og samarbeid med *dar al-Harb* (krigens hus) ble betraktet som frafalne, despotiske og korrupte. Verst av alt var den amerikanske okkupasjonen av Saudi Arabia, som for en hver pris måtte bekjempes. I 1996 kom den første krigserklæringen mot USA og Vesten⁸. Krigserklæringen, som også kan tolkes som en talehandling, var en oppfordring til alle muslimer, primært

⁸ Erklæringen fra 1996 heter Declaration of War against the Americans occupying the Land of the Two Holy Places – Expel the Infidels From the Arabian Peninsula

rettet mot den arabiske halvøy, om å bekjempe fienden – amerikanerne og israelerne (Hegghammer 2003:123):

”My Muslim brothers of the world:

Your brothers in Palestine and in the land of the two holy places are calling upon your help and asking to take part in fighting against the enemy, your enemy and their enemy, the American and the Israeli. They are asking you to do whatever you can, with your own means and ability, to expel the enemy, humiliated and defeated, out of the sanctities of Islam”

(Bin Laden 1996)

Allerede i 1998 kommer al-Qaida med en ny krigserklæring, enda mer radikal enn den første⁹. Her oppfordrer al-Qaida regelrett til drap på fienden:

”The ruling to kill the Americans and their allies – civilians and military – is an individual duty for every Muslim [...] We – with Allah’s help – call in every Muslim who believes in Allah and wishes to be rewarded to comply with Allah’s order to kill the Americans and plunder their money wherever and whenever they find it”

(Al-Qaida 1998)

Begge krigserklæringene viser hvordan al-Qaida og deres *jihad* har utviklet seg: *Jihad* har fått to hensikter; bekjempe frafalne muslimske regimer på det lokale nivået, og bekjempe USA og Vesten på det globale nivået. Al-Qaida oppfordrer til *jihad* på et globalt nivå der kamparenaen ikke lenger er begrenset i tid og rom, men kan være hvor som helst – når som helst. Al-Qaida-medlemmer og al-Qaida-sympatisører gjør ord til handling, og gjennomfører etter hvert flere angrep. De første store angrepene kom i 1998, da den amerikanske ambassaden i både Kenya og Tanzania ble rammet av

⁹ Erklæringen ” *Declaration From The World Islamic Front for Jihad against the Jews and the Crusaders*” er undertegnet andre islamistiske organisasjoner, blant annet fra Egypt, Pakistan og Bangladesh (Hegghammer 2003:123)

selvmordsangrep. Dette er starten på fenomenet global *jihad*, og når sitt klimaks med terrorangrepet 9/11 (Rogan 2006:8, Hegghammer 2006:13).

4.2 Al-Qaidas ideologi – salafi-jihadisme

Begrepet salafi stammer fra arabiske ordet *salaf* som betyr ”å komme foran” og referer til profeten Muhammads ledsagere. Det tolkes som at læren om islam stammer direkte fra profeten. Begrepet *salafi* blir dermed brukt for å referere til ”korrekt religiøs troskap” og moralsk legitimitet (Wiktorowicz og Kaltner 2003:78). I dag fins det flere ulike salafi-grupper, men felles for dem alle er overbevisningen om Guds enhet – *tawhid*. Eneste måten for å opprettholde *tawhid*, er ved å bokstavtolke Koranen og *Sunna* (Shultz 2008:54-55).

Salafi-jihad ble formet så tidlig som på 50-tallet og videreutviklet av egyptiske Sayyid Qutb. Qutb var et høytstående medlem av Det Muslimske Brorskap, og ble som mange andre arrestert og torturert. I fengselet produserte han en rekke tekster, som i dag beskrives som salafi-jihadismens ideologiske grunnlag (doctrinal treatises). Han gjenopptok begrepet *jahiliyya* (en tilstand som ignorerer Guds lov) for å kategorisere de muslimske statene som ignorerte islamsk lov, som for eksempel Egypt. Disse regimene anså Sayyid Qutb som uislamske og dermed illegitime, og oppfordret til *jihad* for å få avsatt de illegitime regimene. Dette knytter Qutb’s fundamentalistiske tolkning av Koranen til den radikale og voldelige politiske ideologien salafi-jihadisme (Esposito 2003:154, Shultz 2008:59-61).

Salafi-jihadisme skiller seg fra andre salafi-grupper på spesielt to punkter. Den første er hvorvidt en muslim kan erklære en muslimsk leder for å være frafallen ved og bare vurdere atferd og handlinger. Salafistene mener at en ikke kan bedømme lederen kun ut fra handling, fordi ingen kan med sikkerhet vite om lederen er en ekte troende i hjerte og sjel. Salafi-jihadistene på den andre siden, påpeker at lederen må følge islam, både i tro og handling. Avvik i handling blir sett på som like ille som avvik fra tro, og legitimerer bruk vold. Salafi-jihadismens tolkning er *takfir* er karakteristisk for dem,

og forsvarer bruk av vold, *jihad*. De mener at *jihad* er like viktig som islams fem søyler (Wiktorowicz og Kaltner 2003:78-79, Shultz 2008:61):

”Jihad is the sixth undeclared pillar in Islam”

(Bin Laden 2001)

Sayyid Qutb så på den egyptiske krisen innenfor konteksten av en global ideologisk konfrontasjon med Vesten, og mente Vesten var i ferd med å sende det muslimske samfunnet inn i *jahiliyya*. Qutb tegnet et svært negativt bilde av Vesten, og oppfordret *Umma* til *jihad* mot både den nære fienden, de frafalne muslimske regimene, og den fjerne fienden, USA og deres allierte. Dette la grunnlaget for den transnasjonale ideologien til å mobilisere *Umma* til en global *jihad*, uansett geografisk plassering og tidspunkt. Al-Qaida har tatt opp tråden til Sayyid Qutb og har utviklet et manikeistisk verdensbilde – et verdensbilde som sier at alle utenfor *Umma* er sterkt fiendtlig innstilt til *Umma* (Shultz 2008:62, Hegghammer 2004:10).

Al-Qaida blir av mange beskrevet som salafi-jihadismen viktigste representant (Shultz 2008:3).

4.3 Al-Qaida i dag

Al-Qaida har endret seg betydelig siden de ble opprettet i 1988, med det unntak å forsvare islam og *Umma*:

”Acquiring weapons for the defense of Muslims is a religious duty”

(Bin Laden 1998a)

Al-Qaida har utviklet seg til å bli et svært komplekst fenomen, men det er en viss enhetlig forståelse, både akademisk og politisk, om at de er i kategorien terrorister. Men utover det er det vanskelig å kunne si noe konkret om strukturen. De har blitt kalt alt fra en hydra (et onde som er vanskelig å utrydde) til en NGO og et uidentifiserbart terrorobjekt. Du er også de som mener at al-Qaida ikke eksisterer. Men det antas at al-Qaida består av minst tre elementer; en hard kjerne bestående av kun et fåtall personer,

et nettverk av islamistiske grupper og salafi-jihad som ideologi (Toros 2008:416, Eurasia Review 2010).

Al-Qaida består i dag av flere regionale al-Qaida-grupper:

- Al-Qaida i Irak (al-Qaida in Mesopotamia)
- Al-Qaida på den arabiske halvøy (al-Qaida in the Arabian Peninsula)
- Al-Qaida i afrikanske Maghreb (al-Qaida in the Islamic Maghreb)
- Al-Qaida i Jemen

(Bajoria og Bruno 2009)

Ytterligere kan vi lese om al-Qaida i Afghanistan og Pakistan. I tillegg til disse gruppene, er en rekke islamistiske grupper tilknyttet al-Qaida-nettverket, noen sterke enn andre, som for eksempel Tehrik-Taliban Pakistan (TTP) og somaliske as-Shabaab. I følge amerikanske myndigheter eksisterer det al-Qaida-celler i over 70 land, men den primære aktiviteten forekommer i dag i landene og regionene som nevnt ovenfor (Eurasia Review 2010, Al-Jazeera 2010). Hvem som faktisk utgjør al-Qaidas harde kjerne vites ikke med sikkerhet, utenom Osama bin Laden og Ayman al-Zawahiri. Det antas også at amerikanske Adam Gadahn er en del av al-Qaidas indre kjerne (Khatchadourian 2007).

5.0 Analytisk rammeverk

I dette kapitlet legges rammen for analysen, for å kunne få bedre forståelse av funnene i analysen. Variablene som er valgt er essensielle for å forstå al-Qaida og legitimeringsprosessen. Den første variabelen er al-Qaidas mål, som kan deles inn i kortsiktig og langsiktig mål. Begge typene skal legitimere al-Qaidas forsvars-jihad. Deretter presenteres al-Qaidas målgrupper for legitimitet. Til sist redegjøres det for typer virkemidler al-Qaida anvender i legitimitetskampen; propaganda og massemedier.

5.1 Al-Qaidas mål

“The victory of the mighty religion of Allah, the establishment of an Islamic Regime and the restoration of the Islamic Caliphate, God willing”

(DIA 2002)

Utsagnet er hentet fra kontrakten (charter) til al-Qaida som tildeles nye medlemmer. Den eneste veien til kalifatet til det langsiktige og overordnede målet, er gjennom *jihad*. Veien dit er lang, med en rekke hindre som må overkommes. Disse hindringene er al-Qaidas kortsiktige mål:

“The minimum limit the mujadideen would [satisfactorily] accept is the withdraw of the Kufr forces from all the Islamic lands, to stop robbing the wealth of Muslims with military forces and exchange the wealth and benefits with true fair prices, and to stop supporting the corrupt apostate regimes in the Islamic World, and to release all the Muslim prisoners, and to stop interfering in the affairs of the Muslim World”

(Al-Zawahiri 2009)

Ayman al-Zawahiri er tydelig i sin tale. I nesten alle dokumenter, videoklipp eller lydbånd utgitt av al-Qaida-ledelsen, mujahedin eller andre al-Qaida-tilhengere, oppfordres det til *jihad* – hellig krig – mot fienden (Vesten og dere allierte) for å beskytte islam og *Umma*. Al-Qaida tolker vestlig tilstedeværelse som okkupering av

muslimsk territorium, og er et brudd på islamsk lov (Bin Laden 1997). Vestlig tilstedeværelse hindre gjenopprettelse av ekte islamske stater, og utgjør det første steget på veien til kalifatet. Kampen for å få utvist de utenlandske styrkene kan dermed tolkes som et av al-Qaidas kortsiktige mål. Dette kommer tydelig frem i al-Qaidas første krigserklæring fra 1996: ”Expel the Infidels from the Arabian Peninsula” (Hegghammer 2003:123). Det er ingen tvil, allerede ved å lese overskriften, hva som er målet med erklæringen, som også kan tolkes som en talehandling.

Et annet kortsiktig mål, som al-Zawahiri også nevner, er å få fjernet det al-Qaida betrakter som frafalne og korrupte islamske regimer. Under et slikt lederskap vil det være svært vanskelig å gjenopprette et islamsk styre, fordi lederne bevisst ignorerer *sharia* og islamske verdier. Bakgrunnen for å erklære regimene for *takfir* (uislamsk) er samarbeidet med *dar al-Harb* (krigens hus). Al-Qaida har erklært alle muslimske regimer for *takfir*. En av grunnene er den muslimske deltakelsen på den internasjonale arenaen og medlemskap i FN. Osama bin Laden mener at FN legitimerer de daglige overgrepene mot islam og *Umma*, på grunn av manglende FN-tiltak for å sikre rettighetene til muslimene. I tillegg, som sannsynligvis også er den største faktoren til den fiendtlige innstillingen til FN, er anerkjennelsen av staten Israel, ved å godkjenne delingen av Palestina i 1948 (BBC News 2001). For al-Qaida betyr det at alle de muslimske regimene som er medlem av FN, har begått en synd mot islam, og må derfor bekjempes. Islamsk styre kan så gjeninnsettes, som det andre steget på veien til gjenopprettelsen av kalifatet.

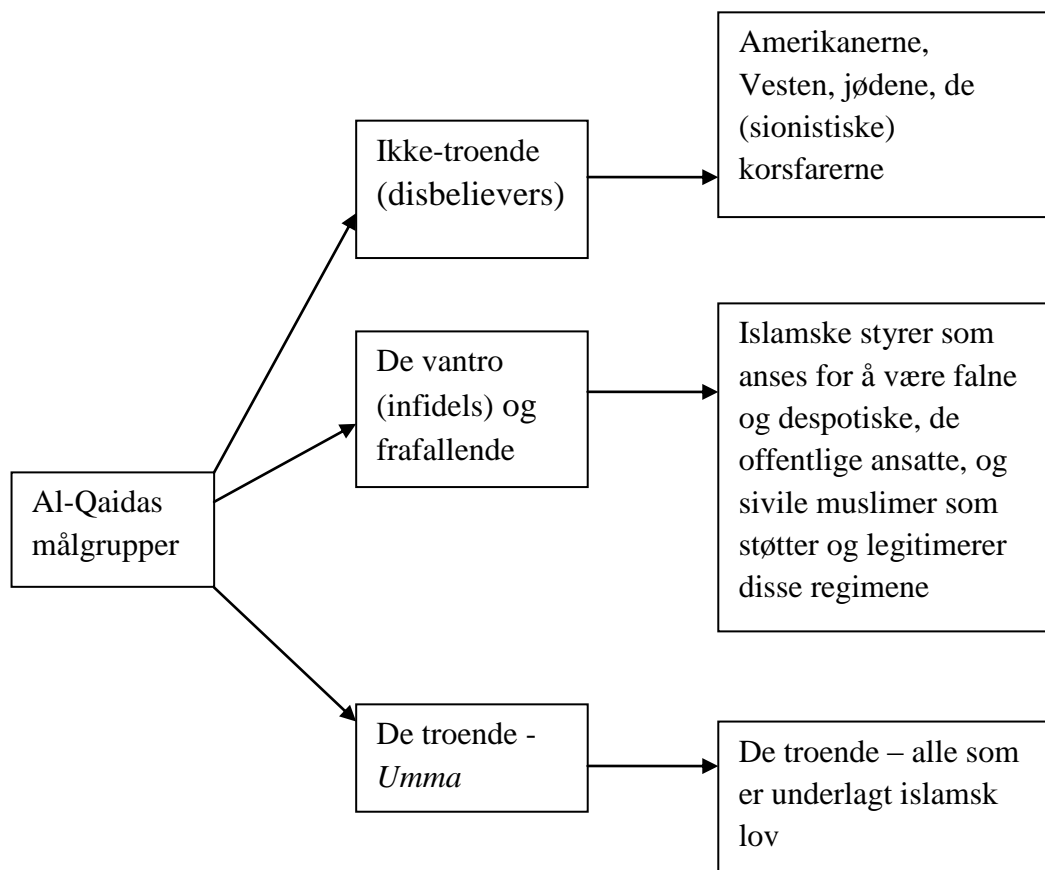
Al-Qaida har gjennomført flere angrep rettet mot muslimske regimer i et forsøk på å avsette lederne, som for eksempel i Saudi Arabia, Egypt og Algerie, men har ikke lyktes med å få fjernet de vantro lederne, og implementert *sharia* (Shultz 2008:70-71, Wiktorowicz og Kaltner 2003:79).

5.2 Al-Qaidas målgrupper

Al-Qaida skiller hovedsakelig mellom to målgrupper når de legitimerer handlinger; de troende (believers) og de ikke-troende (disbelievers). Inndelingen er formålstjenelig

når de propaganderer ideologi og annen informasjon (Bøe-Hansen 2010:33). For al-Qaida er det viktigste å oppnå legitimitet blant *Umma*. Empirien viser at al-Qaida bruker ulik argumentasjon for å legitimere drap på sivile mellom de to målgruppene. Dette også tolkes som en religiøs henvisning. I følge Koranen, deles verdenen inn i to grupper; *dal al-Islam* og *dar al-Harb*. Den første kategorien – *dar al-Islam* – betyr islams land, mens *dar al-Harb* refererer til krigens hus (Esposito 2003:62). De troende tilhører til *dar al-Islam*; alle mennesker som er underlagt islamsk lov – med andre ord *Umma*. *Umma* er også de al-Qaida representerer og har som målsetning å forsvare mot aggresjon. De ikke-troende tilhører *dar al-Harb*, og utgjør al-Qaidas fiende. Propaganda rettet mot denne målgruppen, forekommer bevisst på engelsk, primært for å nå ut til unge vestlige muslimer (Brahimi 2010:94, Bøe-Hansen 2010:33).

I al-Qaidas tekster og annen litteratur (forskningsartikler, aviser og bøker) beskrives al-Qaidas fiender med ulike begreper; ikke-troende, Vesten, de sionistiske korsfarerne, jødene, amerikanerne og deres allierte og de vantro. For å unngå forvirring, har jeg lagt et skille mellom de ikke-troende og de vantro, som vist nedenfor i figur 2. De ikke-troende refererer til de som tilhører *dar al-Harb*. Det innebærer alle ikke-muslimer. De vantro refererer til muslimer som betraktes som *kafir* (ikke-troende) av andre muslimer, og erklæres for *takfir* – en muslim som anklager en annen muslim for å være uislamsk, og dermed ikke lenger en del av *Umma* (Esposito 2003:312). I denne gruppen er det først og fremst militært personell og politikere som er mål for angrepene. Etter angrepene 9/11 ble det også tydelig at sivilbefolkningen i *dar al-Harb* ikke lenger skulle skjermes for angrep, siden befolkningen selv har vært med på å stemme frem de korrupte lederne som har besluttet å okkupere hellig land. De betaler skatt til staten, penger som gjør det mulig å sende styrker til muslimske land. Dette gjør dem delaktige i muslimenes mange år med lidelse og undertrykkelse og skal derfor ikke skjermes for angrep eller andre lidelser (Al-Zawahiri 2006).

Figur 2: Oversikt over al-Qaidas målgrupper

I følge bin Laden og al-Zawahiri, skiller ikke islamsk lov mellom militært personell og sivile. Skille går mellom krigere og ikke-krigere, der krigerne er de alle de som støtter kampen mot islam – vestlige korsfarere og jødene (Al-Zawahiri 2006a). Inndelingen er kontroversiell, fordi det kan tolkes som at al-Qaida forsøker å vri seg unna Koranens forbud på drap av sivile. *Ulama*, islamske lærde, og majoriteten av den muslimske befolkningen avviser også at denne inndelingen er korrekt (Brahimi 2010:98, Esposito 2003:312).

Den siste målgruppen utgjør *Umma*, den muslimske befolkningen. Al-Qaida-angrep rettet mot den muslimske sivilbefolkningen har siden 2004 økt kraftig. Med det økende antall tap av sivile muslimer, har al-Qaida-ledelsen blitt tvunget til å uttale seg offentlig og legitimere de spesifikke handlingene. Legitimering av sivile muslimer forekommer annerledes enn ved legitimering av sivile utlendinger. Dette er også den primære årsaken til den mer spesifiserte inndelingen av al-Qaidas målgrupper. I datamaterialet som brukes, kan begrepene være blandet. Selv bruker jeg inndelingen

etter beste evne. Hvis det kun refereres til ”amerikanerne”, ”de vestlige” eller ”Vesten”, menes det alle i kategorien ikke-troende. Jeg referer til de vantro primært ved å uttrykke frafallen/fracfalne. Dette gjøres bevisst for å unngå forvirring. Men i noen tilfeller brukes også vantro. Annet vil bli spesifisert.

Målgruppene har ulike referanserammer med henhold til hvordan de mottar og tolker informasjon og handlinger. Det er et klart skille mellom de troende og de ikke-troende, på en rekke områder, som for eksempel religion, politikk og kultur – tre temaer som korrelerer sterkt med hverandre. Det har stor betydning for hvordan ting vurderes og tolkes, og kan være en forklarende faktor for at al-Qaida lykkes i legitimeringsarbeidet.

5.3 Al-Qaidas virkemidler

I kampen for legitimitet (”hearts and minds”) anvender al-Qaida en rekke ulike virkemidler. Oppgaven presenterer to virkemidler; propaganda og massemediene og internett. Bakgrunnen for valgene er at de to virkemidlene er al-Qaidas viktigste i kampen for legitimitet. Propaganda er en form for formidling; enkle og kortfattede meldinger med den hensikt å overbevise mottakerne. Mediene, spesielt internett, har blitt al-Qaidas viktigste distribusjonskanal for å formidle informasjon og spre propaganda (Al-Jazeera 2010a).

Det første virkemiddelet er propaganda, et begrep som både kan assosieres med noe positiv og negativt (Bøe-Hansen 2010:11). Det fins ulike definisjoner av begrepet, men har valgt å ta utgangspunkt i Caplex’ definisjon:

“Systematisk forsøk på å påvirke menneskers holdninger med sikte på å utbre bestemte ideer. Brukes til å skape og opprettholde en bestemt holdning [...] for å få herredømme over enkeltmenneskenes handlinger ved hjelp av sterke påvirkningsmidler”

(Caplex 2010)

Al-Qaida bruker store mengder propaganda, både i form skriftlige beskjeder, lydbånd og videoklipp når de formidler informasjon. De skriftlige beskjedene er korte, enkle og knyttet opp mot et nært og vanskelig tema, gjerne på en måte som plasserer dem (*Umma*) i en offerrolle (Lia 2008:3):

” [...] the blood of Muslims continues to be shed in vain in Palestine, Chechnya, Philippines, Kashmir, and Sudan, and our children are dying because of the American sanctions in Iraq”

(Bin Laden 2003)

Talehandlingene fokuserer nesten utelukkende på at islam er under angrep og lider under vestlig okkupasjon – derav forsvars-jihad. Dette er gjennomgående for alle tekst- og talehandlinger fra al-Qaida. Diskursene kan også være av lengre karakter, men er stort sett bygd opp i korte avsnitt med tydelige fortellinger. De fleste diskursene (talehandlingene) oppfordring til *jihad*, gjerne opp til flere ganger (Lia 2008:3-4):

”O’ Muslim youth of this generation! There is no solution but jihad in the cause of Allah in order to liberate Palestine and al-Aqsa, and reclaim the Caliphate out of the righteous path, Allah willing”

(Bin Laden 2008)

Visuell propaganda er ofte korte videoklipp som viser enkeltpersoner som forbereder *jihad* og martyrdøden. Videopropagandaen distribueres på en rekke jihad-nettsider for å tiltrekke nye tilhengere og inspirere unge menn og kvinner til å delta i *jihad*.

Ytterligere fungerer det som skremselspropaganda for fienden: De som er i krig trenger ikke å ta livet av alle som står på fiendens side; det som er nødvendig er å bryte fiendens vilje til å kjempe og selv aldri gi opp. Propaganda og internett har blitt det viktigste våpenet for al-Qaida i kampen for legitimitet. Ikke bare ønsker de å tiltrekke nye medlemmer, men også å styrke samholdet og moralen til eksisterende medlemmer.

Informasjonsrevolusjonen har gitt terrororganisasjoner en global stemme, og tjener en rekke formål, men for al-Qaida er den viktigste funksjonen kommunikasjon mellom

medlemmer og muligheten til å spre ideologisk propaganda. Hensikten er å fremme nettverksbygging og sørger for ideologisk samhold på tvers av landegrensene (Rogan 2006:24, JIR 2006). Timothy L. Thomas uttrykker:

”We can say with some certainty, al Qaeda loves the Internet”

(Thomas 2003:112)

I tillegg benyttes internett til strategiske formål. Timothy L. Thomas (2003) påpeker at ”cyberplanning” har blitt et viktig internettverktøy for terrororganisasjoner, blant annet på grunn av anonymiteten internett tilbyr. Det gjør det svært vanskelig å spore brukerens identitet, og aktørene kan nærmest operere fritt uten å bli oppdaget (Thomas 2003, Rogan 2006:15). Opplæring via internett, såkalt ”virtual training” har det siste tiåret blitt mer vanlig, og blir beskrevet som erstatninger for de ødelagte treningsleirene i Afghanistan og Pakistan. Noen av jihad-forumene bærer navnet fra tidligere kjente treningsleirer i Afghanistan, som for eksempel *Muntadayat al-Ma’sada al-Jihadiyya* (the Lion’s Dens Jihadist Forums). Disse forumene publiserer blant annet treningsmanualer. Lederen for Global Islamic Media Center, Ahmed al-Wathiq bi-Ljah har beskrevet internett som al-Qaidas universitet for Jihad-studier der studentene får militær og ideologisk trening (Rogan 2006:24, 26, Rogan og Stenersen 2008).

Det er heller ingen tvil om at internett er blant de viktigste rekrutteringsvåpnene til al-Qaida. Tidligere var det kostnader i forbindelse med reise og opphold for rekruttering, mens bruken av internett er nærmest gratis, og publikummet er mye større (Rogan 2006:29, Beutel og Ahmad 2009:9). Selv om internett er blant de viktigste virkemidlene i å spre propaganda, er TV og aviser fremdeles viktige kanaler. Avisene er primært ikke førstehåndsinformasjon. Det som trykkes, er ofte hentet og oversatt fra arabiske kanaler og nettsider. De distribuerer nok en litt annen type informasjon og propaganda enn på internett, og mottakerne er sannsynlig å være den eldre generasjonen. Dette gjelder også for vestlige målgruppen.

As-Sahab Foundation for Islamic Media Publication sies å være al-Qaidas medieselskap for distribusjon av propaganda. Fra as-Sahab blir videoene sendt videre til lokale arabiske TV-stasjoner, men også TV-kanalen al-Jazeera som et

verdensomspennende publikum (Global Jihad 2008). Avisene brukes i større grad av al-Qaidas fiende Vesten i et forsøk på å svekke legitimiteten. Ikke rart Ayman al-Zawahiri betegner krigen mellom al-Qaida og Vesten en mediekrig:

"[.]we are in a battle, and that more than half of this battle is taking place in the battlefield of the media. And that we are in a media battle in a race for the hearts and minds of our Umma"

(Al-Zawahiri 2005)

Sitatet er hentet fra et brev skrevet av al-Qaidas nestkommanderende Ayman al-Zawahiri, som etter all sannsynlighet var tiltenkt al-Qaidas irakiske leder Abu al-Zarqawi. Brevet dreier seg om den viktige korrelasjonen mellom mediene og legitimitet. Al-Zawahiri påpeker at det er gjennom mediene al-Qaida får legitimitet, men at det også er gjennom de samme mediene at de kan bli svekket. På bakgrunn av det, ber han al-Zarqawi om å være mer moderat i sine operasjoner.

6.0 Al-Qaidas kamp for folkets ”hearts and minds”

I dette kapitlet presenteres analysen hvor jeg belyser hvordan al-Qaida legitimere handlingene drap på sivile, handlinger som folk flest anser for å være illegitime. Bakgrunnen for temaet er paradokset om at al-Qaidas legitimitet er kraftig svekket, på samme tid som de klarer å rekruttere nye medlemmer og gjennomføre nye angrep. I følge flere spørreundersøkelser gjennomført av WPO er det liten tvil om at majoriteten av den muslimske befolkningen har vendt seg mot al-Qaida og deres voldelige handlinger, spesielt med tanke på angrep rettet mot sivile. Dette sammenfaller også med flere eksperter, som mener at al-Qaida har blitt vesentlig svakere de siste årene (Al-Jazeera 2010). Virkeligheten gir andre indikasjoner: I noen kretser blir al-Qaida hyllet og aktivitetene betraktes som legitime. Bevisene er de nye rekruttene og operasjonene. Al-Qaidas kamp for folkets ”hearts and minds” innebærer al-Qaidas kamp for legitimitet.

Da USA innledet storoffensiven mot terrorisme og al-Qaida i 2001, var målet å eliminere al-Qaida og sette en stopper for internasjonal terrorisme. Al-Qaida har ikke latt seg knekke, og viser stadig muskler med nye angrep. Men kampen mot USA og de vestlige styrkene har ført til store sivile tap. Etter angrepet 9/11 har antall al-Qaida-angrep økt kraftig – flere hundre angrep som har resultert i tusenvis av drepte mennesker. Men i følge *sharia*, islamsk lov, er det forbudt å drepe sivile, spesielt kvinner, barn og eldre i krig, fordi de anses som en gruppe som ikke kan kjempe i krig (Helfstein, Abdullah og al-Obaidi 2009:2, Bar 2006:10). For mange muslimer har det vært uforståelig og uakseptabelt at al-Qaida-angrep har rammet typiske samlingssteder, enten det var undergrunnen i Madrid (2004) eller markeder i Irak og Pakistan (2008-2009). Uforståelig fordi angrep som primært rammer sivile muslimer står i sterk kontrast til al-Qaidas mål om å beskytte *Umma*, og uakseptabelt fordi drap på sivile bryter med islamsk lov (Brahimi 2010:98). Dette har uten tvil svekket legitimiteten til al-Qaida blant majoriteten av den muslimske folk. Kritikken, og den stadige økende negative holdningen mot al-Qaida, har tvunget al-Qaida-ledelsen til å adressere det spesifikke temaet i flere offentlige uttalelser (Helfstein, Abdullah og al-Obaidi 2009, JIR 2010:20).

Mediene og andre typer informasjonskanaler har vist seg å bli al-Qaidas beste venn, men også deres verste fiende, i kampen for legitimitet. Gjennom massemediene og internett har al-Qaida nærmest fått ubegrenset tilgang til å spre ideologisk propaganda, fremme sine mål og legitimere handlinger. Og resultatene viser at Al-Qaidas legitimitetskamp i en viss grad har lyktes, ettersom de klarer å rekruttere nye medlemmer og gjennomfører nye angrep.

Analysen er delt inn i to deler; den første delen tar for seg hvordan al-Qaida legitimerer angrep rettet mot sivile utlendinger. Det gjelder alle som ikke er en del av det muslimske *Umma* (de ikke-troende). Bakgrunnen for inndelingen er at al-Qaida bruker ulike legitimeringsteknikker for å legitimere drap på sivile utlendinger og sivile muslimer. Legitimering av angrep (drap) på sivile utlendinger, viser at al-Qaida primært bruker argumenter: Det demokratiske system; at folket stemmer frem sine korrupte ledere, og er like mye skyld i aggresjonen som sine ledere. Det andre argumentet er gjensidighetsprinsippet; at det er et universelt prinsipp som bygger på gjengjeldelsesprinsippet – angriper du meg, angriper jeg deg. Helt til slutt nevner kort et tredje argument; doktrinene om den doble effekten (Brahimi 2010).

Den andre delen tar for seg hvordan al-Qaida legitimerer angrep rettet mot sivile muslimer. Al-Qaida anvender primært fire argumenter; doktrinen om den doble effekt; at utilsiktede feil er tillatt så lenge målet er godt ment og skadene ikke bevisst. *Hukm al-Tatarrus*; at drap på muslimer er tillatt i situasjoner der fienden har tatt andre muslimer til levende skjold. *Takfir*; at det er tillatt for en muslim og drepe en annen muslim hvis sistnevnte bevisst ignorerer islamsk lov, og til sist det jeg har kalt for pragmatisk legitimering. Det er en kategori som omfatter de situasjoner der al-Qaida har problemer med å legitimere handlingen, og velger det beste for situasjonen; å legge skylden på noen andre (Brahimi 2010, Wiktorowicz og Kaltner 2003)

Det er svært viktig for al-Qaida å kunne legitimere handlingene i lys av religionen, fordi handlingene må tolkes som et religiøst rasjonale av *Umma*. Islam er et altomfattende system som regulerer alle aspekter i et samfunn. Systemet er bygget på de gudgitte lovene, som for mange er noe hellig og uforanderlig (Kjølberg 2003:19). De utgjør *Ummas* etablerte normer og regler.

Noe som er gjennomgående for al-Qaidas legitimitetskamp, er hvordan de forsøker og sikkerhetisere islam og *Umma*. Al-Qaida betrakter seg selv som islams eneste forsvarer, og kan betraktes som sikkerhetiseringsaktøren. Gjennom de offentlige uttalelsene, talehandlingene, fremstiller al-Qaida islam og *Umma* som det truede objektet, referentobjektet. Al-Qaida bruker det eksistensielle trusselbildet til å legitimere sine handlinger og argumenterer for at målet helliger middelet. Det interessante er at al-Qaida forsøker å skape et bilde av at islam og *Umma* er så sterkt truet at de frykter for islams og *Ummas* fremtid, til tross for at islam er i sterk vekst og er den nest største av verdensreligionene (Vogt 2009).

6.1 Sivile utlendinger

“[...] who said that our children and civilians are nor innocent, and that the shedding of their blood is permissible? [...] Who said that our blood isn't blood and that their blood is blood?”

(Bin Laden 2001a)

Uttalelsen er hentet fra et intervju like etter angrepet 9/11. Når reporteren spør Osama bin Laden om han kan uttale seg om drap på sivile utlendinger, setter bin Laden raskt spørsmålsteget ved definisjonen sivile. Dette kan sies å være utgangspunktet for al-Qaidas forsvars-jihad, og angrep er rettet mot vestlige sivile mål og utlendinger er derfor legitime mål for angrep. Dette viser hvordan al-Qaida plasserer *Umma* i offerrollen.

“[...] In our religion, it is not permissible for any non-Muslim to stay in our country. Therefore, even though American civilians are not targeted in our plan, they must leave. We do not guarantee their safety [...]”

(Bin Laden 1997)

Utsagnet er hentet fra et intervju med bin Laden i 1997, året etter den første krigserklæringen, talehandlingen, mot USA og Vesten¹⁰. Her er det tydelig at sivile ikke er det egentlige målet for eventuelle angrep, og sivile oppfordres til å forlate landet (Saudi Arabia). Men hvis de likevel velger å oppholde seg i landet, er det på eget ansvar. Bevisstheten om å beskytte sivile endrer seg dramatisk året etter. I 1998 kommer den andre krigserklæringen til al-Qaida mot Vesten og USA.

Krigserklæringen fordømmer den amerikanske Midt-Østen-politikken, og al-Qaida mener denne politikken er en tydelig krigserklæring mot islam og *Umma*. I slike situasjoner er *ji*had, som den eneste legale krigføringen i islam, en individuell plikt, og erklærer med det at militæret, så vel som militært personell, er legitime mål for angrep (Lawrence 2005:58, Esposito 2003:159-160):

“The ruling to kill the Americans and their allies – civilians and military – is an individual duty for every Muslim who can do it any country in which it is possible to do [...] We – with Allah’s help – call on every Muslim who believes in Allah and wishes to be rewarded to comply with Allah’s order to kill the Americans and plunder their money wherever and whenever they find it”

(Al-Qaida 1998)

Al-Qaida viste styrke, og ord ble til handling; på høsten det samme året ble den amerikanske ambassaden i Kenya og Tanzania rammet av terrorangrep. Over to hundre ble drept, mange av dem sivile. Al-Qaida har siden den gang angrepet flere sivile mål, både innad og utenfor muslimsk territorium, som for eksempel angrepet 9/11, Bali 2002, Riyadh 2003, Madrid 2004 og London 2005. Angrepene har resultert i store sivile tap, noe som har ført til massiv kritikk og motstand mot al-Qaida. *Ulama*, islamske lærde, har ved flere anledninger siden angrepet 9/11 gått ut offentlig og fordømt al-Qaidas operasjoner, og påpekt at de bryter med islam (Wiktorowicz og Kaltner 2003:76-77, MEMRI 2010). Også majoriteten av *Umma* har kritisert al-Qaida, og har hatt problemer med å legitimere angrepene som primært har rammet

¹⁰ Den første krigserklæringen kom i 1996: Declaration of War against the Americans occupying the Land of the Two Holy Places – Expel the Infidels From the Arabian Peninsula.

sivilbefolkningen (WPO 2006a, WPO 2009). Dette har ført til at al-Qaida har sett det helt nødvendig å forklare for *Umma*, så vel som den vestlige befolkningen, hvorfor sivile utlendinger er et legitimt mål i deres operasjoner.

Når al-Qaida legitimerer angrep som rettet mot sivile utlendinger, finner vi at de primært benytter seg av to argumenter:

1. Det vestlige demokratiske systemet
2. Gjensidighetsprinsippet

(Brahimi 2010)

I sekundærlitteraturen, som for eksempel artikkelen til Alia Brahimi (2010), beskrives et tredje argument – doktrinen om den doble effekten. Jeg har valgt å utelate argumentet fra al-Qaidas legitimering av sivile utlendinger, men redegjør kort for hva det innebærer og hvorfor jeg har valgt å ta det bort.

Det første argumentet forsøker å avvise drap på uskyldige mennesker ved å klandre det vestlige demokratiske systemet:

Anyone who participates in these elections [...] has committed apostasy against God [...]

(Bin Laden 2004)

Bakgrunnen for det er at demokratiet bygger på menneskeskapt lover og regler, noe som ikke sammenfaller med islam. I islam, som nevnt tidligere, er alle lover og regler gudgitte og uforanderlige, og omfatter alle aspekter i et menneskeliv. Privat, så vel som offentlig, religiøst og sosialt liv reguleres av de gudgitte reglene:

"We believe that Western-style democracy is [...] an unacceptable religious innovation [...] Muslims can never accept being ruled other than by the religion of almighty Allah, and not by the man-made laws that they have devised themselves"

(Bin Laden 2009)

Den tidligere irakiske al-Qaida-lederen Abu al-Zarqawi mente at demokrati var en rivaliserende religion til islam. Annet betraktes som brudd på islamsk lov *sharia*, og tolkes som frafall (Blanchard 2007:11, Bar 2006:1):

Det demokratiske systemet er bygget på folkeviljen, og lederne er folkevalgte. For al-Qaida betyr at folket har like mye skyld i aggresjonen mot islam og *Umma* som sine ledere:

“The people of the Crusader west, according to Islamic law, are combatant peoples that fight the Muslims, because they elected their rulers and parliaments of their own free will. In other words, they elected the executive authority, which carries out the aggression against Islam and the Muslims, and they elected the legislative authority, which monitors the executive authority, holds it accountable, and approves or rejects its policies as it pleases.

(Al-Zawahiri 2006)

I tillegg betales det skatt til staten – penger som al-Qaida påpeker går til militært personell, utstyr og operasjoner (Bar 2006:11, Brahimi 2010:98):

These people also pay the taxes that finance the aggression against Muslims, and supply the armies that invade Islamic countries with men, money, advice and knowledge”

(Al-Zawahiri 2006)

Utviklingen av det vestlige demokratiske systemet har også ført til at kvinner har blitt legitime mål for angrep, fordi kvinner har fått de samme rettighetene som menn. I tillegg kan kvinner melde seg til militærtjeneste og delta i militære operasjoner. Det betyr at kvinnen likestilles med mannen, og begge kan dermed utgjøre en trussel mot islam og *Umma*. Dette gjør kvinner til like legitime mål som menn (Bar 2006:10, Wiktorowicz og Kaltner 2003:87).

Al-Qaida bruker islamsk lovgiving som sin religiøse referanse. I følge islamsk lov vurderes mål for angrep ut i fra målets kapasitet til å kunne gjengjelde et angrep. Hvis

angrepsmålet er fiendens militære hovedkvarter, er sannsynligheten stor for gjengjeldelse og fremtidige angrep, og alle i området blir sett på som et legitimt mål for angrep (Wiktorowicz og Kaltner 2003:88). Det demokratiske systemet tillater både menn og kvinner til å kunne stemme ved et politisk valg. For al-Qaida innebærer det at de demokratiske samfunnene har fått større kapasitet, større kapasitet til å gjengjelde angrep og komme med fremtidige angrep. Kapasiteten har blitt utvidet ved at flere kan gå til valg, noe som gjør flere delaktige i aggresjonen mot islam. Derfor er angrep på sivile utlendinger legitime mål for angrep.

”If a child is above 13 and wields a weapon against Muslims, then it is permitted to kill him”

(Bin Laden 2001b)

Argumentet kan også gjelde for angrep som rammer barn, fordi barna er landets fremtidige kapasitet. Dette manifesterer seg i konflikten mellom Palestina og Israel. Israelske barn er legitime mål for angrep fordi de utgjør en fremtidig trussel mot det palestinske folk. Når barna vokser opp, vil de måtte tjenestegjøre i den israelske hæren, og dermed utgjør de en fremtidig trussel mot det palestinske folk (Bar 2006:11).

Al-Qaida påpeker også at Vesten, spesielt amerikanerne, ikke skiller mellom sivile og soldater:

” [...] American history does not distinguish between civilians and military, and not even women and children. They are the ones who used the bombs against Nagasaki. Can these bombs distinguish between infants and military? [...]”

(Bin Laden 1998)

Dermed er det ingen grunn at al-Qaida skal ta det hensynet. Dette refererer også til det andre argumentet, gjensidighetsprinsippet, som utdypes nedenfor. Ayman al-Zawahiri refererer til islamsk lov, og utyper at islamsk lov ikke skiller mellom sivile og soldater, men mellom krigere og ikke-krigere:

”The division of the people into military and civilian is nowhere to be found in the shariah. Rather, the shariah has divided the people into combatants and non-combatants. The combatant, according to shariah, is anyone who himself fights or helps with his money or opinions”

(Al-Zawahiri 2006a)

Distinksjonen kunne nok alene ha stått som et eget legitimitetsargument, men jeg har valgt å inkorporere det under argumentet om det demokratiske systemet. Det er fordi utviklingen av det demokratiske systemet har ført til at flere grupper utgjør kategorien krigere, som tidligere kun var forbeholdt mannen, og kapasiteten til demokratiene har dermed økt. Det kan tolkes som at distinksjonen er en inndeling som er mer passende og egnet for det 21. århundre enn i tidlig islamsk tid.

Al-Qaida bruker det vestlige demokratiet for å bevise *Umma* at demokratier ikke består av uskyldige mennesker. Gjennom å propagandere hvordan det demokratiske samfunnet fungerer, søker de å fremme islam som noe overlegent, ikke bare som religion, men som et altomfattende system. Det vestlige demokratiet er mye mer enn politiske valg og betaling av skatt, men ved å kun bruke de to elementene, forsøker al-Qaida å forme et bilde om at alle i de demokratiske samfunnene er med på å undertrykke det muslimske folk, enten det er direkte eller indirekte.

Legitimeringen må skje i samsvar med allerede eksisterende normer og regler, i følge legitimitetsteorien fra avsnitt 3.1. Dette gjøres på to måter; al-Qaida refererer til islamsk lov, og skaper handlingene som et religiøst og rettslig rasjonale for *Umma*. Den andre måten er at legitimeringen skjer i samsvar med de demokratiske verdiene; de etablerte verdiene og reglene i et demokrati brukes av al-Qaida for å slå tilbake på demokratiet, og forsøker å overbevise *Umma* om at den vestlige definisjonen av uskyldige ikke er i tråd med det samfunnet de lever i. Alle er delaktige i overgrep og undertrykkelse av islam. Den rådende ideologien al-Qaida ønsker å skape, er at sivile utlendinger knapt eksisterer, som igjen skal legitimere angrep rettet mot sivile utlendinger. Dette kan også ses på som en sikkerhetiseringprosess der al-Qaida er sikkerhetiseringsaktøren. Al-Qaida ser på seg selv som islams og *Ummas* eneste

virkelige beskytter, fordi de arabiske *statene* bevisst ignorerer Guds lov. De betrakter islam og *Umma* som referentobjektet som det eksistensielt truede objektet. Gjennom de offentlige uttalelsene, talehandlingene, forsøker al-Qaida å konstruere en virkelighetsforståelse om at det demokratiske systemet ikke består av sivile mennesker, men at alle er delaktige i aggresjonen mot islam og *Umma*. Derfor er den vestlige befolkningen legitime mål for al-Qaidas operasjoner.

Det andre argumentet bygger på prinsippet om gjensidighet:

"[...] if we don't get security, the Americans too, too would not get security. This is a simple formula that even an American child can understand"

(Bin Laden 2001b)

Gjensidighetsprinsippet kan sies å være et universelt prinsipp, og brukes hyppig i al-Qaidas legitimeringspropaganda av angrep som rammer sivile utlendinger (Brahimi 2010:98, Wiktorowicz og Kaltner 2003:86-87). Det er basert på gjengjeldelsesprinsippet "øye for øye, tann for tann", og innebærer at en handling kan gjengjeldes med lik handling, et tydelig signal om at dette er en forsvars-jihad. Prinsippet er også nedfeltet i Koranen, noe som gir argumentet en religiøs referanse:

" [...] eye for eye, nose for nose, ear for ear tooth for tooth, and wounds equal for equal. But if anyone remits the retaliation by of charity, it shall be for him an expiation [...]"

(The Noble Qur'an 5:45)

For al-Qaida betyr det at vestlige angrep mot muslimske mål, legitimt kan gjengjeldes med angrep rettet mot vestlige mål, uansett om handlingen betraktes som legitim eller illegitim, rettslig eller ikke-rettslig. Det innebærer at det religiøse forbudet mot å ta livet av sivile ikke er absolutt, men kan oppheves her ved gjensidighetsprinsippet, som også er forankret i Koranen:

“[...] Then whoever transgresses the prohibition against you, you transgress likewise against him [...].”

(The Noble Qur'an 2:194)

Osama bin Ladens tolkning av koranverset er:

“You will be killed just as you kill, and will be bombed just as you bomb”

(Bin Laden 2002)

Den religiøse legitimeringen av unntaket utdypes av bin Laden i et intervju som ble gjennomført like etter den amerikanskledede invasjonen av Afghanistan i 2001.

Reporteren Taysir Alluni spør bin Laden om hvordan han forholder seg til de mange anklagene om drap på sivile. Bin Laden svarer som følgende:

“[...] but his forbidding of killing children and innocents is not set in stone, and there are other writings that uphold it. God's saying:

‘And if you punish your enemy (O you believers in the Oneness of God), then punish them with the like of that with which you were afflicted [...].’

The scholars and people of knowledge [...] say that if the disbelievers were to kill our children and women, then we should not feel ashamed to do the same to them, mainly to deter them from trying to kill our children and women again.”

(Bin Laden 2001a)

Osama bin Laden påpeker at gjensidighetsprinsippet er religiøst forankret, og beskriver ytterligere hvordan forbudet mot å ta livet av sivile legitimt oppheves med gjensidighetsprinsippet. Dette kan også forklare den hyppige bruken av gjensidighetsprinsippet i al-Qaidas propaganda. I flere av uttalelsene til Osama bin Laden og andre al-Qaida-medlemmer, påpekes det at amerikanske angrep må forventes motangrep. Det betyr at amerikanske angrep som rammer sivile, automatisk legitimerer motangrep som rammer sivile utlendinger (Hegghammer 2003, Brahimi 2010:98). Dette kan ses i lys av internasjonal lov og retten til selvforsvar, som er etablerte normer i verdenssamfunnet.

I 2002 publiserte al-Qaida sin første religiøse legitimering av angrepet 9/11¹¹ (Wiktorowicz og Kaltner 2003:77). Dokumentet gir en dypere innsikt i al-Qaidas religiøse rasjonale og avviser at operasjonen og de mange døde var et brudd på *sharia*. De nevner syv punkter som opphever det religiøse forbudet mot å ta livet av sivile, hvorav det første refererer til gjensidighetsprinsippet:

”It is allowed for Muslim to kill protected ones among unbelievers as an act of reciprocity. If the unbelievers have targeted Muslim women, children, and elderly, it is permissible for Muslims to respond in kind and kill those similar to those whom the unbelievers killed [...]”

(Al-Qaida 2002)

Like etter publiseringen av dette al-Qaida-dokumentet, ble en annen artikkel ”In the Shadow of the Lances” publisert av Suleiman Abu Ghaith, talsmann for al-Qaida (Ciovacco 2008). Han legitimerer angrepet 9/11 i lys av gjensidighetsprinsippet:

” [...] The number of killed in the World Trade Center and the Pentagon are but a tiny part of the exchange for those killed in Palestine, Somalia, Sudan, the Philippines, Bosnia, Kashmir, Chechnya, and Afghanistan [...] We have the right to kill four million Americans – two million of them children – and to exile twice as many and wound and cripple hundreds of thousands [...]”

(Ghaith 2002)

¹¹ Al-Qaida-dokumentet heter “ Statement from *qaidat al-jihad* regarding the mandates of the heroes and the legality of the operations in New York and Washington”, og ble publisert i 2002 på ulike jihad-nettsider.

Osama bin Laden har også legitimert angrepet 9/11 i lys av gjensidighetsprinsippet:

“[...] And as I looked at those demolished towers in Lebanon, it entered my mind that we should punish the oppressor in kind and that we should destroy tower in America in order to that they taste sin of what we tasted and so that they be deterred from killing our women and children [...]”

(Bin Laden 2004a)

Legitimering av handling ved hjelp av gjensidighetsprinsippet kan tolkes som om at al-Qaida forsøker å skape en kollektiv oppfattelse av at islam og *Umma* kontinuerlig er under vestlig angrep, og derfor er det deres rett til å kjempe tilbake:

“We believe that this right to defend oneself is the right of all human being”

(Bin Laden 1999)

Dette henviser til internasjonal lov og FN-paktens kap.VII, artikkel 51 om retten til selvforsvar. Så hvorfor skulle ikke det gjelde for dem? Igjen, refererer han til internasjonal lov som i aller høyeste grad er menneskeskapt (UN 1945).

Alle mennesker ønsker å bli behandlet med gjensidig respekt og rettferdighet. Ved å legitimere angrep med gjensidighetsprinsippet, tolkes det som at al-Qaida forsøker å fremme det individuelle ønske om gjensidig respekt, som i følge al-Qaida er noe de ikke nyter. Ved å fremme den individuelle følelsen, søker de å skape en kollektiv oppfattelse, en rådende ideologi, om at det er legitimt å ramme sivile utlendinger fordi de ikke respekterer verdiene i islam. Al-Qaida ønsker at deres handlinger skal betraktes som en rettferdighetshandling overfor islam og *Umma*.

Det tredje argumentet, doktrinen om den doble effekt, dreier seg om de utilsiktede skadene (collateral damage). Handlinger som forårsaker ødeleggelser er tillatt så lenge handlingen er ment for et godt formål og skadene ikke var planlagt. Denne moralske distinksjonen ble brukt så tidlig som på 1700-tallet for å henvise til drap på sivile under krig (Brahimi 2010:98). Men det er ikke noe som er karakteristisk for al-Qaida. Det har blitt brukt, og brukes fremdeles av aktører i ulike konflikter for å legitimere

intervensjoner og operasjoner som fører til store ødeleggelser. Det ble for eksempel brukt av USA for å legitimere de mange sivile irakerne som mistet livet i den amerikanskledede invasjonen i 2003.

Alia Brahim (2010:98) og andre forskere henviser til at argumentet ble brukt av bin Laden for å legitimere de mange sivile som gikk tapt under angrepet 9/11. Formålet med handlingen var i seg selv godt ment, med den hensikt og kun ramme de amerikanske symbolene. Det høye antallet drepte var ikke en del av planen, og kan derfor forsvares. Men ut i fra argumentet om de demokratiske verdiene, faller dette argumentet bort, fordi al-Qaida ikke betrakter (vestlige) utlendinger som sivile. Derfor har jeg valgt og ikke utdype argumentet videre. Det brukes i mye større grad for å legitimere drap på sivile muslimer, som jeg redegjør for i avsnittet under.

6.2 Sivile muslimer

Al-Qaidas primære mål er å beskytte islam og *Umma* mot aggresjon og overgrep. Men som forskning og al-Qaidas aktiviteter viser, sammenfaller ikke mål med handling. Mange sivile muslimer har mistet livet i al-Qaida-angrep. En studie gjennomført ved Combating Terrorism Center (CTC) i USA, viser at det i perioden 2004-2008 kun var 15 prosent av de om lag 3000 ofrene til al-Qaida som har hatt vestlig bakgrunn.. Angrepene, som blir betegnet for ”tilfeldig vold” (fordi angrepene ikke skiller mellom muslimer og ikke-muslimer), har ført til økende grad av misnøye blant *Umma*, og flere har vendt seg mot al-Qaida. Dette gjelder også for al-Qaida-tilhengere (Helfstein, Abdullah og al-Obaidi 2009:3).

Den økende negative holdningen til al-Qaida har blitt påvist i flere spørreundersøkelser gjennomført av World Public Opinion, hvorav det økende antall tap av sivile liv har vært en sterk medvirkende faktor (WPO 2006a, 2009). Dette viser tydelig at legitimiteten til al-Qaida har blitt svekket de siste årene blant *Umma*, som også er deres viktigste målgruppe for legitimitet.

Den økende negative holdningen mot al-Qaida har tvunget al-Qaida-ledelsen til å besvare kritikken og legitimere de spesifikke handlingene, drap på sivile muslimer.

Ved flere anledninger, legger de skylden på amerikanerne og deres allierte, enten det er lokale eller internasjonale allierte. Men uansett hvor mye de legger skylden på andre, kommer ikke al-Qaida-ledelsen utenom at et stort antall sivile også har gått tapt i deres operasjoner. Men det er en vanskelig oppgave å legitimere drap på sivile muslimer, på grunn av det religiøse forbudet for en troende til å ta livet av en annen troende:

- *It is not for a believer to kill a believer [...]*
- *And whoever kills a believer intentionally; his recompense is Hell [...]*
- *Do not kill anyone which Allah has forbidden [...]*

(The Noble Qur'an 4:92, 4:93, 17:33)

Det religiøse forbudet, som gjør det vanskeligere for al-Qaida å legitimere drap på sivile, er også trolig årsaken til at problematikken ikke belyses i særlig stor grad. Men i de tilfellene det har skjedd, ser vi at al-Qaida benytter seg hovedsakelig av fire typer argumenter for å legitimere drap på sivile muslimer:

1. Doktrinen om den doble effekten
2. *Hukm al-Tatarrus*
3. *Takfir*

Argumentene er bygget på Brahimi (2010) sin artikkel, men jeg har valgt å legge til et ekstra argument – pragmatisk legitimering.

Doktrinen om den doble effekten, som tidligere nevnt i avsnitt 6.2, dreier seg om de utilsiktede skadene (collateral damage) som kan forekomme i et angrep. Så lenge målet med angrepet er godt ment, og skadene ikke var en bevisst del av planen, legitimerer det de eventuelle skadene. Det kan også beskrives som at målet helliger middelet (Brahimi 2010:98).

Al-Qaida har erklært alle de muslimske regimene for å være *takfir*, frafalne regimer, fordi de på en eller annen måte bryter med islamsk lov. Det innebærer, for al-Qaida, at alle som er en del av regimene også er legitime mål for angrep, fordi alle som arbeider for regimet blir betraktet som frafalne og vantroiske. Men mange av angrepene som al-

Qaida påpeker har vært rettet mot regimets ledelse, har resultert i store sivile tap. Deler av *Umma* har også anklaget al-Qaida for og bevisst angripe sivile mål uten å ta hensyn til lokalbefolkningen, og har ført til en økende kritikk av al-Qaidas handlingsvalg.

Dette er noe Al-Qaida avviser dette på det sterkeste:

”We [...] do not consider the killing of Muslims to be permissible. If some Muslims have been killed during the operations of the mujahidin, we pray for God’s mercy upon them. This is to be considered accidental manslaughter, and we ask God to forgive us for it, and we bear responsibility for it”

(Bin Laden 2004b)

Her avviser bin Laden kritikken om at al-Qaida bevisst angriper sivile mål, og vedkjenner ikke at sivile liv har faktisk har gått tapt. Men hvis påstandene om at sivile liv har gått tapt skulle være sanne, er det å anse som en utilsiktet skade. Ayman al-Zawahiri er mer bekreftende om at uskyldig mennesker kan ha falt i al-Qaida-operasjoner:

”And the victims among the Muslims sons who fall during the operation against the unbelievers and Crusaders or their usurping agent are not intentional. And Allah knows that it sadden us greatly, and we are responsible for it and we seek Allah’s forgiveness for it [...]”

(Al-Zawahiri 2008)

En viktig merknad i de to uttalelsene er hvordan de begge refererer til ansvar og tilgivelse. Det er argumentets religiøse referanse. I følge Koranen kan en troende som dreper en annen troende tilgis, hvis drapet ble gjort ved en feil, og gjerningspersonen kompenserer til offerets familie:

“[...] if the relatives (or one of them) of the killed (person) forgive their brother (the killer) something (i.e. not to kill the killer by accepting the blood money in intentional murders), then the relatives (of the killed person) should demand blood-money in a reasonable manner and the killer must pay with handsome, gratitude [...]”

(The Noble Qur’an 2:178)

“It is not for a believer to kill a believer except by mistake, and whoever kills a believer by mistake [...] he must set free a believing slave and a compensation be given to the deceased’s family, unless they remit it [...]”

(The Noble Qur’an 4:92)

I et nettmøte med Ayman al-Zawahiri i 2008, initiert av medieselskapet as-Sahab, fikk al-Zawahiri en rekke spørsmål direkte knyttet til et spesifikt angrep i Alger, hvor den regionale al-Qaida-organisasjonen påtok seg ansvaret. Flere tiltalls mennesker ble drept, og enda flere skadet (Al-Zawahiri 2008, Fethi og Senhadji 2007). På det svarer han:

“I assure you that your brothers from Al-Qaida’s Committee in Islamic Maghreb [...] never intend to kill a Muslim unlawfully. If such thing has occurred, it was either an unintentional act by them, or it is one lies of the media of the crusader regime [...] Sometimes mistake can happen during times of war, which should be corrected and dealt with according to shariah”

(Al-Zawahiri 2008a)

Ayman al-Zawahiri påpeker i denne talehandlingen at sivile kan ved en feil gå tapt i krigssituasjoner, men er tydelig i sin tale om at al-Qaida-organisasjonen aldri dreper en troende ulovlig. Og hvis en slik feil skulle oppstå, skal de gjøre opp seg i tråd med sharia, og viser med det tydelig hvordan argumentet blir rettslig, men også religiøst legitimert. Al-Zawahiri avviser al-Qaida-kritikken om at de bryter med islamsk lov. Legitimering av drap på sivile muslimere utdypes også i boken til al-Zawahiri *A Treatise Exonerating the Nation of the Pen and the Sword from the Blemish of the*

Accusation of Weakness and Fatigue. Boken, som ble publisert på nett, ble opprinnelig skrevet som et svar på kritikk mot al-Qaida fra Sayyed Imam, en tidligere alliert av al-Zawahiri. Men det er ikke bare svar på kritikk. Boken betraktes også som et viktig juridisk dokument som skal legitimere al-Qaidas handlinger (MEMRI 2008).

Legitimeringen må også skje i samsvar med de etablerte normene og reglene som eksisterer blant *Umma*, som utelukkende baserer seg på islamsk lov. Som nevnt tidligere, er religionen for mange muslimer noe hellig og absolutt, og Koranens påbud og forbud blir sett på som Guds uforanderlige lov. Derfor er den religiøse referansen viktig og helt avgjørende for al-Qaida.

Legitimeringsdiskursen om den doble effekt, ser ikke ut til å fremme noen spesifikke interesser. Det kan heller tolkes som at al-Qaida forsøker å vise en mer human side ved seg, uten at de eksplisitt beklager tapene som har forekommet i operasjonene. Et av de få tilfellene der et al-Qaida-medlem eksplisitt beklager tap av muslimer, er i en videobeskjed av Adam Gadahn¹²:

We express condolences to the families of the Muslim men, women and children killed in these criminal acts and we ask Allah to have mercy on those killed and accept them as martyrs [...] We also express the same to the unintended Muslims victims of mujahideen's operations against the crusader and their allies [...]"

(Gadahn 2009)

Det andre argumentet er *hukm al-Tatarrus*, eller *al-Tatarrus*, et relativt ukjent konsept for mange muslimer og ikke-muslimer, men er ett av få religiøse konsepter hvor det er tillatt for en muslim til å ta livet av en annen muslim. Det refererer til Guds (Allah) godkjennelse av muslimske soldater som i krig ble tvunget til å ta livet and andre muslimer fordi de ble brukt som levende skjold av fienden. (Brachman og Warius 2008:1, JIR 2010:24). I følge den marokkanske geistlige Sheikh Abdelbar Zemzmi, er

¹² Adam Gadahn, opprinnelig en amerikansk statsborger, antas å være en del av al-Qaidas harde kjerne. Han konverterte til islam i tenårene, og flyttet til Pakistan på midten av 90-tallet. Han har figurert i en rekke al-Qaida-videoer siden 2004 (Whitlock 2006).

det kun to situasjoner hvor *al-Tatarrus* kan anvendes; den første situasjonen er i kamphandlinger mellom fiendens styrker og de muslimske styrkene. Hvis fienden bruker sivile som levende skjold, er det tillatt å angripe med den viten om at sivile muslimer kan gå tapt, fordi det er fordelsaktig for *Umma* i sin helhet. Den andre situasjonen er hvis fienden okkuperer muslimsk territorium. Da er det tillatt å ta livet av andre muslimer, fordi det ses på som en nødvendighet for å sikre territorium og videre eksistens av *Umma* (Lahcen 2008).

”According to Islamic jurisprudence, if we abstain from firing on the American lest we should kill these Muslims (used by them as human shield), the harm that could befall Muslim in large, who are being attacked outweighs the good of saving the lives of the Muslims used ad humans shield”

(Bin Laden 1998)

Osama bin Ladens utsagn sammenfaller med Sheikh Zemzmi forståelse av når det er tillatt å anvende *al-Tatarrus*. Dette kommer også i frem i al-Qaida-dokumentet fra 2002:

“It is allowed for Muslims to kill protected ones among unbelievers when the enemy is shielded by their women and children. If it is not possible to engage in battle and hold back their evil from the land of Islam, it is the consensus that it is permissible for them to kill the human shields”

(Al-Qaida 2002)

Bin Laden tolker tilstedeværelsen av de vestlige styrkene i muslimske land som en ren okkupasjon av muslimsk territorium. I tillegg oppholder de vestlige styrkene seg blant lokalbefolkningen, noe som kan tolkes som at de bruker sivile muslimer som levende skjold:

“It is apparent that our enemies intend to establish their garrisons among Muslims in order to use them as human shields [...]”

(Bin Laden 2007)

”It is not hidden from you that the enemy intentionally takes up positions in the midst of Muslims, for them to be human shields for him”

(Ayman al-Zawahiri 2008)

Ett av de få tilfellene der konseptet *al-Tatarrus* eksplisitt refereres til, er i nettmøtet med al-Qaidas nestkommanderende Ayma al-Zawahiri. I nettmøte, som nevnt tidligere, svarer han på en rekke forhåndsinnsendte spørsmål, der mange av dem er direkte knyttet til drap på sivile muslimer. Flere av spørsmålene likner mer beskyldninger mot han og al-Qaida om at de bevisst dreper sivile muslimer. Og det er ingen tvil om hva han mener om det:

“[...]we haven’t killed the innocent, not in Baghdad, nor in Morocco, nor in Algeria, nor anywhere else. And if there is any innocent who was killed in the Mujahideen’s operation, then it was either an unintentional error, or out of necessity as in cases of al-Tatarrus”

(Al-Zawahiri 2008)

Begrepet er noe uklart og det råder uenigheter om tolkningen blant *ulama*, men det er ingen tvil om at al-Qaidas tolkning er kontroversiell. Men det hindrer ikke al-Qaida i å anvende begrepet, og viser tydelig at de i større grad har inkorporert konseptet i sin ideologi for å legitimere tap av sivile muslimer, så vel som å renske seg fra de mange anklagene om og bevisst angriper sivile muslimer (Brachman and Warius 2008:1, JIR 2010).

Al-Qaida-ideologen Abu Yahya al-Libi kom i 2006 med boken *Human Shield in Modern Jihad*, en bok som gir dypere innsikt i al-Qaidas tolkning av konseptet *al-Tatarrus*. Han forklarer at *al-Tatarrus* må tolkes i lys av nyere tid og moderne krigføring, og at tidligere tolkninger derfor ikke er gjeldene: Moderne krigføring er vesentlig forskjellig fra da *al-Tatarrus* ble fattet i tidlig islamsk tid, og må derfor tilpasses til nyere tid (Brachman og Warius 2008:2). Det har kommet nye og mer avanserte våpen og taktikkene har endret seg, som for eksempel at bruken av levende

skjold i større grad brukes av fienden ved å bevisst oppholde seg blant lokalbefolkningen:

”Accept the idea of sacrificing the shield and engage in a fierce war using weapons of mass destruction”

(Brachman og Warius 2008:3)

Som et resultat som disse endringene, vil døde og sårede i større grad forekomme enn tidligere og vil være uunngåelig i visse tilfeller. Moderne krigføring har gjort drap på sivile en nødvendighet (Brachman og Warius 2008:2-3, JIR 2010:24-25).

Logikken i resonnetet er enkelt: Hvis de utenlandske styrkene trekker seg ut, vil det heller ikke forekomme angrep som kan ramme sivilbefolkningen. Legitimering av handling i lys av *al-Tatarrus* søker å fremme en felles interesse om å få utvist og fjernet de utenlandske styrkene fra muslimsk territorium, fordi de utenlandske styrkene bevisst bruker sivilbefolkningen som levende skjold i håp om å avskrekke fremtidige angrep. Hvis al-Qaida ikke angriper fiende, vil de utenlandske styrkene kunne rykke lengre inn og okkupere mer land, og true islams fremtid. Ved og sikkerhetisere islam, forsøker al-Qaida å skape en kollektiv antakelse om at fienden bevisst bruker levende skjold for å ta kontroll over et større territorium der målet er å ta over hele landet. Avstår al-Qaida fra å angripe, som den eneste forvarer av islam, vil det true hele *Ummas* fremtid. Ved å skape en kollektiv oppfattelse, formes det en rådende ideologi i samfunnet. Det betyr at al-Qaida kan legitimere handlingene i samsvar med samfunnets etablerte normer.

Det tredje argumentet for å legitimere drap på sivile muslimer er konseptet *takfir*, som innebærer at en muslim erklærer en annen muslim for å være en *kafir*, ikke-troende, og dermed en uekte muslim. *Takfir* er også i likhet med *al-Tatarrus*, blant de få religøse legitime begrunnelsene for at en muslim kan ta livet av en annen muslim (Brahimi 2010:101, Hegghammer 2004:11). Men for å kunne bedømme en annen muslim som *takfir*, må visse kriterier som må være oppfylt. For det første må personen bevisst ignorere islamsk lov. Det kan være å tillate noe Gud har forbudt og forby det som Gud har tillatt. For det andre, muslimer som inngår samarbeid med de ikke-troende,

fremstilles som forrædere mot *Umma*, og det betraktes som et svik mot Gud og profeten. Det samme gjelder for en muslim som tillater en ikke-troende å okkupere muslimsk territorium (Bar 2006:6-7). I slike situasjoner er det tillatt å kjempe i mot:

“[...] If, however the ruler becomes an apostate and abandons God’s law, it is incumbent upon the subjects, by God’s command, to rebel. Obedience to him is not absolute, but rather is conditional upon his probity [...] The doctrine of rebelling against the apostate ruler is not a doctrine that I invented, but rather, it is a doctrine held by the consensus of all the great religious scholars. Such is the dictate of religious law in a situation such as ours. Therefore, it is obligatory for all Muslims to take action for reform, taking into account [...] the fact that these regimes are nothing but a part of the system of global heresy”

(Bin Laden 2004b)

Osama bin Laden erklærte det saudiske regime *takfir* allerede i 1990, da de avviste bin Ladens hjelp under den irakiske invasjon av Kuwait til fordel for en vestlig koalisjonsstyrke. I 1995 kom han med sterk kritikk av det saudiske regime i et brev til den saudiske monarken kong Fadh, og i 1996 kom han med den første krigserklæringen mot USA og det saudiske regime. Siden den gang har avsettelsen av saudiske regime vært et viktig mål for bin Laden og al-Qaida. I et intervju med bin Laden, forklarer han situasjonen med det saudiske regime:

“By being loyal to the US regime, the Saudi regime has committed an act against Islam. And this, based on the ruling of Shari’ah, casts the regime outside the religious community”

(Bin Laden 1997)

Det er ingen tvil om at han referer til det saudiske regime som *takfir*, selv om han ikke eksplisitt bruker begrepet. Men det er ikke bare det saudiske regime som er blitt erklært for *takfir*. Al-Qaida har erklært alle de muslimske regimene *takfir*, fordi de på en eller annen måte bryter med islamsk lov og verdier. En av hovedgrunnene til at al-

Qaida betrakter alle de muslimske regimene som *takfir*, er på grunn av deres medlemskap i FN:

The United Nation is the only one of the tools of crime. Every day we are being slaughtered and the United Nations does not lift a finger”

(Bin Laden 2001c)

Bakgrunnen er FN's godkjenning av delingen av Palestina i 1947, som førte til dannelsen av staten Israel i 1948:

” [...] the United Nation is an enemy of Islam and Muslims: it is the one which codified and legitimized the setting up of the state of Israel and its taking over of the Muslims' lands”

(Al-Zawahiri 2008)

Osama bin Laden mener at FN er delaktig i de mange overgrepene mot islam og *Umma*, fordi de bevisst ikke griper inn konflikter som finner sted i muslimske land, som for eksempel i Kashmir, Tsjetsjenia, Somalia og Irak (BBC News 2001). Han mener at FN er fullt klar over de mange situasjonene, men at de bevisst velger å avstå fra å intervensere og bistå muslimene. Derfor er det FN og USA som er de virkelige terroristene:

”The truth is that the whole Muslim world is the victim of international terrorism, engineered by American at the United Nation”

(Bin Laden 1998)

Takfir har primært blitt benyttet for å legitimere angrep rettet mot de muslimske regimene al-Qaida betrakter som *takfir* (Brahimi 2010:101). Men al-Qaida har i større grad inkorporert *takfir* for å legitimere drap på (sivile) muslimer som er ansatt og arbeider for regimets ledelse, enten det er politiet eller landets militære styrke:

“Personnel of the Iraqi military, security apparatuses, and national guard [...] their blood is permitted. They are apostates who should not be prayed over upon their deaths”

Bin Laden (2004b)

Al-Qaida har ytterligere utvidet kategorien til og også gjelde alle som på en eller annen måte støtter frafalne regimene, enten det er med fysisk eller psykisk:

“Aiding American, or the 'Allawi government which is apostate, or the Karzai government, or the Mahmud 'Abbas government which is apostate, or the other apostate governments in their war against Muslims, is the greatest apostasy of all, and amounts to abandonment of the Muslim community. [...] Anyone who aids them in any way is an apostates and he must be fought”

(Bin Laden 2004)

Like før den amerikanskledede invasjonen av Irak er et faktum, publiserer TV-kanalen al-Jazeera et videoopptak av al-Qaida-lederen Osama bin Laden. I talen ”Message to our Muslim Brothers in Iraq”, oppfordrer han alle irakiske muslimer til å bekjempe enhver form for amerikansk aggresjon (Hegghammer 2005a:10-11). Og med den pågående krigen i Afghanistan, påpeker bin Laden tydelig hvem som er legitime mål for angrep, inkludert sivile muslimer:

”[...] whoever supported the United States, including the hypocrites of Iraq or the rulers of Arab countries, those who have approved actions and followed them in this crusader war by fighting with them or providing bases and administrative support, or any form for support, even by words, to kill the Muslim in Iraq, should know that they are apostates and outside the community of Muslims. It is permissible to spill their blood and take their property”

(Bin Laden 2003)

Bruken av legitimeringsargumentet *takfir* er det mest brukte argumentet for å legitimere drap på sivile muslimer, og viser tydelig hvordan al-Qaida fremmer seg selv

som islams eneste virkelige forsvarer. Al-Qaida søker å skape en samfunnsideologi om at de nåværende muslimske regimene ikke handler i tråd med islamsk lov og bevisst avviser profetens ord. Gjennom å propagandere denne oppfattelsen, søker de å fremme interessen om at islamsk lov igjen må gjenopptas for å beskytte og sikre videre overlevelse av islam og dens ekte verdier. Dette skal legitimere at målet helliger middelet, og derfor er det legitimt å angripe regimene, og alle de som på en eller annen måte støtter dem:

“[...] we kill the kings of disbelief and the kings of the Crusaders, and the civilian among the disbeliever [...]: this is correct in both religion and logic”

(Bin Laden 2001a)

Al-Qaida sikkerhetiserer islam ved å påpeke hvordan de muslimske lederne bevisst bryter islamsk lov og fører islam og *Umma* inn i *jahiliyya* – en tilstand der Guds lov bevisst ignoreres (Esposito 2003:154).

Det fjerde argumentet tolker jeg som pragmatisk legitimering. Det refererer til de situasjoner der al-Qaida har store problemer med å legitimere angrepene. Det dreier seg om angrep som har rammet sentrale samlingssteder for sivilbefolkningen, spesielt i Irak og i Pakistan. Høsten 2009 ble det gjennomført en rekke selvmordangrep i Pakistan som resulterte i store sivile tap. Al-Qaida og de lokale allierte TTP (Tehrik-Taliban Pakistian) ble raskt beskyldt for å stå bak de blodige angrepene. De møtte massiv kritikk og mange vendte seg i mot dem. Al-Qaida og TTP tok til ordet og startet en større propagandakampanje for å forsvare seg mot kritikken og gjenoppbygge legitimiteten (JIR 2010). Noen av angrepene rammet markeds plasser for lokalbefolkningen, mens andre rammet sentrale mål blant fienden, som for eksempel hovedkvarteret for Pakistans etterretningstjeneste i Peshawar (Roggio 2009). I slike situasjoner der angrepene kommer tett etter hverandre og med store sivile tap, oppstår det sinne og frustrasjon blant lokalbefolkningen. Det gjør det svært vanskelig for al-Qaida og deres allierte å legitimere angrepene, og legitimeringen blir mer pragmatisk enn religiøst forankret.

Lederen for al-Qaida i Afghanistan, Mustafa Abu al-Yazid publiserte en videobeskjed på flere jihad-nettsider der av avviser på det sterkeste at det er de som står bak de siste selvmordsangrepene (JIR 2010, Abedine 2009):

“We totally reject these bombings which occur in Muslim marketplaces and amongst residents [...] We have nothing to do with them [...] All Muslim must understand that it is impossible for the Mujahidoon carry out such vile acts [...] The Mujaidoon only target the army and the security forces of this apostate government, as well as the leading intelligence official responsible for spilling the blood of the weak and oppressed in Swat [...]”

(Al-Yazid 2009)

Den pragmatiske legitimeringen kommer når han påpeker hvem som har skyld i angrepene:

”We believe that the likes of these bombings are carried out by the enemies of Allah – by the Crusaders and their aides from the government and intelligence [...] Everyone today knows how the Blackwater and other criminal organizations who freely operate in Pakistan support this corrupt regime of criminals and its security apparatus [...].

(Al-Yazid 2009)

Blackwater, som i dag går under navnet Xe Services, er et privat amerikansk selskap som påtar seg sikkerhetsoppdrag. På oppdrag fra den amerikanske regjeringen, har Xe Services, sammen med en rekke andre private sikkerhetselskaper, stått for å beskytte amerikanske soldater i en rekke land, deriblant Afghanistan, Irak og Pakistan (Elsea m.fl. 2008:4). De har ved flere anledninger de siste årene fått mye medieoppmerksomhet og massiv kritikk for de mange sivile livene som har gått tapt. I 2007 ble 17 sivile irakere drept av Blackwater i det de sikret et kjøretøy på vei til den amerikanske militærbasen. I en rapport, publisert av ”House on Oversight and Government Reform”, påvises det et Blackwater har vært involvert i 195 tilfeller av skuddveksling; i 163 av tilfellene var det Blackwater som startet skuddvekslingen.

Dette har fått både regjeringsmedlemmer og offiserer til å sette spørsmålstegn ved Blackwater's operasjoner og moral (Elsea m.fl. 2008:12).

Handlingene har gitt Blackwater et svært dårlig rykte blant den muslimske befolkningen, og er med på å styrke den anti-amerikanske holdningen. Da er det ikke vanskelig for al-Qaida å kunne legge skylden på dem i situasjoner hvor de har problemer med å legitimere sine angrep.

”They carry out these heinous acts, and then they use their mouthpiece in the media to accuse the Mujahideen and spoil their image”

(Al-Yazid 2009)

Utsagnet er hentet fra den samme talehandlingen hvor de legger skylden på Blackwater. Dette viser at det også er en annen aktør al-Qaida legger skylden på når de har problemer med å legitimere angrep som har rammet sivile mål; mediene. Al-Qaida mener at mediene, både arabiske og vestlige, bevisst propaganderer ensidig informasjon for å sverte al-Qaida:

“[...] the storming of mosques and markets by suicide bombers – this is American propaganda and the Saudi media”

(Al-Zawahiri 2008b)

I 2009 ble det publisert en video med amerikanske Adam Gadahn, *The Mujahideen Don't Target Muslims*. Han kaller mediene for ”marionettmedier” – som er kjøpt og betalt av amerikanerne og deres allierte:

“[...] as the mujahideen resolutely defend their strongholds [...] we have also begun to see an increase in random bombings and attacks that target innocent Muslims [...] And invariably the enemies of Islam and Muslims pin the blame for them on the mujahideen. [...] But what the puppet media don't tell you is that the mujahideen have condemned and continue to condemn all attacks that kill and wound innocent Muslims [...] The mujahideen declare themselves innocent of these attacks and pronounce them part of a cynical, calculated, and

clandestine international campaign by the secular political forces [...] designed to drive a wedge between the mujahideen and the same Muslim public which has for more than eight years backed and supported them [...]

(Gadah 2009)

Den pragmatiske diskursen som et legitimerende verktøy, skiller seg kraftig fra de fire andre diskursene. Argumentet er ikke forankret i verken sharia eller Koranen, men er et hva du kan kalle ”a quick fix” i vanskelige situasjoner.

6.3 Konklusjon

“In our religion we believe that Allah created us to worship him. Allah is the one who created us and blessed us with this religion, and orders us to carry out the holy struggle jihad to raise the word of Allah above the unbelievers”

(bin Laden 1998)

Al-Qaida betrakter seg selv som islam og *Ummas* eneste forsvarer (vanguard of Islam), en oppfattelse som også er forankret i deler av *Umma* (folket av islam). Det i seg selv er et viktig legitimeringsargument for al-Qaida som en organisasjon. Det gjør det lettere å legitimere illegitime handlinger som drap på sivile, enn hvis al-Qaida ble sett på som en illegitim organisasjon. Det er ikke dermed sagt at det er en lett oppgave; i Koranen foreligger det forbud mot å ta livet av kvinner, barn og eldre fordi de av ulike grunner ikke kan delta i krig. Koranens påbud og forbud omfatter alle aspekter i et samfunn, enten det er kollektivt eller individuelt, privat eller offentlig. Det er regler som er gudgitte og uforanderlige, og utgjør *Ummas* etablerte lover og regler. Det betyr at Koranens forbud mot drap på sivile er absolutt, og gjør det vanskelig for al-Qaida å legitimere handlingene. Religiøs legitimering er derfor svært avgjørende for al-Qaida. Funnene i analysen viser at al-Qaidas legitimering av drap på sivile er rettet mot to ulike grupper; sivile utlendinger (alle utenfor *Umma*) og sivile muslimer, alle unntatt én diskurs er religiøst forankret.

Al-Qaidas legitimerer drap på sivile utlendinger primært ut i fra to argumenter; det demokratiske systemet og gjensidighetsprinsippet. Demokratiet er i seg selv et legitimerende argument for al-Qaida, fordi de bryter med islam. Demokratiet bygger på folkeopinionen og styres av menneskeskapt lover, noe som strider med islam. Islam er utelukkende basert på de gudgitte lovene hvor annet ses på som illegitimt og må bekjempe (The Noble Qu'ran 8:39).

I følge islamsk lov bestemmes angrepsmålet ut ifra målets kapasitet til å gjengjelde og komme med fremtidige angrep. Utviklingen av det demokratiske systemet har ført til at handlinger som tidligere var forbeholdt mannen, også kan gjennomføres av kvinner, som for eksempel stemme ved politiske valg og avtjene militærtjeneste. Kvinner betraktes som like delaktige i overgrep mot *Umma* som mannen, fordi de er med på å avgi stemmer til de despotiske lederne. Muligheten for kvinner til å melde seg til militærtjeneste indikerer at demokratiets militære kapasitet har økt, og kvinner er dermed legitime mål for angrep. Ved å gi legitimeringsargumentet en religiøs referanse, legitimerer al-Qaida handlingene i samsvar med samfunnets (*Umma*) etablerte lover og regler. Som nevnt tidligere gir Koranen forbud mot å drepe kvinner, barn og eldre, fordi de av ulike grunner ikke deltar i krig. Slik er det ikke i dag, og al-Qaidas nestkommanderende Ayman al-Zawahiri påpeker at islamsk lov ikke skiller mellom sivile og soldater, men mellom ikke-krigere og krigere. I dag utgjør kvinner gruppen krigere, og er derfor legitime mål. Barn er et lands fremtid, noe som betyr at barna i fremtiden vil utgjøre en trussel mot islam fordi de på et tidspunkt vil avtjene militærtjeneste. Ytterligere betales det skatt til staten, penger som betaler for overgrepene mot *Umma*. Dette er også med på legitimere drap på sivile utlendinger.

Al-Qaida forsøker å forme en kollektiv oppfattelse blant *Umma* om at det demokratiske systemet består av krigere og potensielle, og utgjør dermed et legitimt angrepsmål. Dette viser tydelig hvordan al-Qaidas talehandling har latt seg konstituere av den sosiale praksisen. Reproduksjon av gammel diskurs ville vært vanskeligere å få aksept for med de endringene som har funnet sted. Ny talehandling som er tilpasset moderne tid, har så til hensikt å konstituere det sosiale domene i et forsøk på å skape en rådende ideologi om at demokrati og ikke-krigere ikke sammenfaller. Dermed er

sivile utlendinger legitime mål for angrep. Al-Qaida sikkerhetiserer islam ved å skape et negativt bilde av at demokratiet, og fremheve islam som et overlegent altomfattende system.

Gjensidighetsprinsippet, det andre legitimeringsargumentet al-Qaida anvender for å legitimere drap på sivile utlendinger, bygger på gjengjeldelsesprinsippet “øye for øye, tann for tann”. Al-Qaida bruker diskursen om gjensidighetsprinsippet, som for øvrig er forankret i Koranen [2:194], til å oppheve det religiøse forbudet mot å drepe sivile: Vestlig angrep som rammer muslimske kvinner og barn, legitimerer motangrep som rammer Vestens kvinner og barn. Gjensidighetsprinsippet har de nødvendige religiøse referansene for at handlingene skal ses på som et religiøst rasjonale blant *Umma*, og oppfyller dermed kravene med at handling må legitimeres i samsvar med *Ummas* etablerte normer og regler. Interessen som fremmes ved å benytte gjensidighetsprinsippet, kan tolkes som gjensidig respekt. Den stadige okkupasjonen av muslimsk territorium, betraktes som at Vesten ikke respekterer islam og dens verdier. På denne måten sikkerhetiserer al-Qaida islam. Hensikten er å forme en rådende ideologi blant *Umma* om at det er legitimt å ramme sivile utlendinger fordi det er rettferdighetshandlinger. Dette kan også tolkes som retten til selvforsvar, en universell individuell rett som er nedfeltet i FN-paktens kap.VII, artikkel 51. Osama bin Laden har i flere diskurser påpekt retten til selvforsvar, og det kan se ut som at bin Laden også støtter seg på internasjonal lov. Dette strider med al-Qaidas forrige legitimeringsdiskurs om demokratiet og forbudet mot å la seg styre av slike korruperte regler.

I sekundærlitteraturen som er anvendt i oppgaven, beskrives det et tredje argument – doktrinen om den doble effekten. Det dreier som utilsiktede skader; hvis målet for handlingen er godt ment og skadene som forekommer ikke var en bevisst del av handlingen, er det å anse som legitime skader. På grunn av argumentet om det demokratiske systemet, faller argumentet bort. Utilsiktede skader i angrep rettet mot utlendinger er ikke å regnes, ettersom al-Qaida mener at demokratiet primært består av krigere.

Analysen viser at al-Qaida benytter en annen type argumentasjon for å legitimere drap på sivile muslimer; doktrinen om den doble effekten, *hukm al-Tatarrus*, *takfir* og til sist det jeg har kalt for pragmatisk legitimering.

Doktrinene om den doble effekten dreier seg om de utilsiktede skadene som kan oppstå i al-Qaidas angrep. Et av al-Qaidas kortsiktige mål er å få utvist de vestlige styrkene fra muslimsk territorium. Problemet er at de vestlige styrkene oppholder seg blant den muslimske befolkningen, og muslimske liv kan gå tapt i angrep rettet mot de utenlandske styrkene. Men tapet av muslimske liv er ikke en del av al-Qaidas plan, og kan legitimeres. Det samme gjelder for angrep rettet mot de muslimske regimene al-Qaida har erklært *takfir*. Målet for angrepet er å fjerne de muslimske lederne som bryter islamsk lov. Men flere av angrepene har resultert i store sivile tap, noe al-Qaida betegner som utilsiktede skader. Al-Qaida avviser at sivile muslimer har gått tapt, men uttrykker at hvis det skulle skje, skal det handles i tråd med islamsk lov. I følge Koranen [2:178] kan drap på en muslim kompenseres for hvis drapet ble gjort ved en feil ved å betale såkalte ”blodpenger” til offerets familie.

Legitimeringen skjer i samsvar med *Ummas* etablerte regler, ved å gi argumentet religiøse referanser, men ser ikke ut til å ha til hensikt å fremme bestemte interesser. Det kan heller tyde på at al-Qaida ønsker å vise en mer menneskelig side ved seg. Al-Qaida gjengir gammel tekst i et forsøk på å konstituere den sosiale praksisen blant *Umma*.

Argumentene *hukm al-Tatarrus* (*al-Tatarrus*) og *takfir* er blant de få religiøse konseptene hvor det er tillatt for en muslim til å ta livet av en annen muslim. *Al-Tatarrus* legitimerer drap på sivile muslimer som blir brukt som levende skjold av fienden, så lenge det er det beste for hele samfunnet. Al-Qaida ser på den vestlige okkupasjonen som en trussel mot islam og *Umma*, og mener de vestlige styrkene bevisst oppholder seg blant den muslimske lokalbefolkningen for å unngå å bli angrepet. Hvis al-Qaida avstår fra å angripe de vestlige styrkene som truer hele samfunnet, er det å anse som et brudd på islamsk lov. Da er det tillatt å drepe sivile muslimer.

Konseptet *takfir* innebærer at en muslim erklærer en annen muslim for å være *kafir* – uislamsk. Det skjer hvis en muslim bevisst bryter Guds påbud og forbud, noe som utgjør islams største synd. Erklæres *takfir*, er det legitimt å aksjonere med den bevissthet at liv kan gå tapt. Al-Qaida har primært brukt *takfir* for å legitimere angrep rettet mot muslimske regimer de betrakter som frafalne og korrupte, og omfatter de fleste muslimske regimene. Al-Qaida mener at regimene bryter med islamsk lov; verst av alt er godkjenning av vestlige styrker på muslimsk territorium og medlemskap i FN. De frafalne muslimske lederne setter islam og *Ummas* fremtid på spill, og den eneste måten for å sikre fremtiden, er å fjerne de korrupte lederne og gjeninnføre islamsk lov som det overordnende lovverket. Al-Qaida har også utvidet *takfir*-begrepet til og også gjelde alle muslimer som på en eller annen måte støtter regimene. Dette viser tydelig hvordan al-Qaida sikkerhetiserer islam for å legitimere angrep mot muslimer. Som islams eneste forsvarer, er det de sin plikt å beskytte *Umma* fra de korrupte lederne og igjen la Guds (Allah) ord styre.

Både *al-Tatarrus* og *takfir* viser at diskurs både konstitueres og konstituerer den sosiale praksisen i al-Qaidas kamp for legitimitet. Al-Qaidas tolkning av *al-Tatarrus* er tilpasset moderne tid og krigføring: I følge Abu Yahya al-Libi, krever moderne krigføring større sivile tap og er unngåelig ettersom moderne krigføring forekommer blant sivilbefolkningen. Dette har av flere islamske lærde blitt kritisert, og det er ingen tvil om at tolkningen anses som svært kontroversiell. Den konstituerte diskurs distribueres så til *Umma* i et forsøk på å konstituere muslimske samfunnet. Utvidelsen av gruppen *takfir* til og også gjelde alle muslimer som på en eller annen måte støttet regime og/eller Vesten, kan tolkes som at al-Qaida har blitt tvunget til å tilpasse diskursen til egne sivile tap.

Det siste argumentet blir beskrevet som pragmatisk legitimering. Det omfatter angrep som er vanskelig å legitimere. I slike situasjoner velger al-Qaida den pragmatiske løsningen; å legge skylden på noen andre. Dette gjelder spesielt angrep i Irak og Pakistan, som har rammet samlingssteder, som for eksempel markeder. De har gjentatte ganger blitt rammet av angrep og etterlatt seg store sivile tap. Ved flere anledninger har al-Qaida lagt skylden på Blackwater, et selskap som har et svært dårlig

rykte på seg i regionen. Al-Qaida mener at Blackwater, men også vestlige styrker, angriper markeder og lignende, for så å legge skylden på al-Qaida, i et forsøk på å svekke al-Qaida. Her spiller mediene en viktig rolle for både al-Qaida og de vestlige aktørene. Al-Qaida mener at det negative bilde av dem, propageres av mediene, både internasjonalt og lokalt. Al-Qaida beskylder mediene for å bevisst føre ensidig informasjon som skal forsvare vestlig interesser.

Det viser seg i analysen at al-Qaidas legitimeringsarbeid primært er rettet mot *Umma*, noe som viser seg tydelig i diskursenes bruk av intertekstualitet. Av alle de tekstene, videoene og kommunikeene jeg har lest, refereres det til islamsk lov, Koranen, *sunna* eller *hadith*. Al-Qaida hviler utelukkende på tidligere diskurser for å legitimere tap drap på sivile, helt i tråd med Guds ord, i følge islam.

Teorivalg og metode har vist seg å være svært gode valg for å besvare oppgaven: Det er ingen tvil om at al-Qaida i aller høyeste grad forsøker å sikkerhetisere islam for å legitimere illegitime handlinger og doktrinen om at målet helliger middelet. Det er tydelig at al-Qaidas forsvars-jihad utgjør en sikkerhetiseringsprosess. Kritisk diskursanalyse som det metodiske verktøyet har bidratt til en større helhetlig forståelse av hvordan al-Qaida legitimerer tap av sivile. Den største utfordringen med oppgaven har vært avgrensningen. Det er så mange spennende og interessante aspekter, og hvert kapittel i oppgaven kunne vært en egen masteroppgave.

7.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg sett på hvordan al-Qaida legitimerer drap på sivile.

Bakgrunnen for undersøkelsen at påstandene om at al-Qaida har blitt kraftig svekket de siste årene på grunn av det store antall sivile som har gått tapt i al-Qaidas mange angrep. Al-Qaida på sin side, viser få tegn til det, og gjennomfører stadig nye angrep. Det indikerer at al-Qaida lykkes med å legitimere handlingene. Dataene som har blitt brukt, er transkriberte offentlige uttalelser og dokumenter fra al-Qaida-medlemmer, som direkte kan knyttes opp mot tap av sivile. Jeg valgte casestudie som forskningsdesign fordi hensikten med oppgaven er dybdekunnskap om en case.

Fremgangsmåten og det metodiske verktøyet har vært kritisk diskursanalyse på grunn av dens fokus på at diskurs både konstitueres og konstituerer den sosiale praksisen.

Det har gitt et bedre helhetsinntrykk av hvordan al-Qaida legitimerer tap av sivile.

I analysen fant jeg at al-Qaida legitimerer drap på sivile primært ved å anvende legitimeringsdiskurser som kan forankres i religionen. Av dem fem diskurser som ble påvist i analysen, var det kun én diskurs som ikke kunne konstitueres til et religiøst rasjonale. Funnene har blitt tolket i lys av legitimitets- og sikkerhetiseringsteori. Og det viser seg at al-Qaida oppfylder kriteriene for å oppnå legitimitet.

8.0 Begrepsavklaring

Al-Tatarrus: Se *hukm al-Tatarrus*

Dar al-Harb: Krigens hus – alt territorium som ikke tilhører *dar al-Islam*

Dar al-Islam – islams hus eller territorium der islamsk lov er gjeldene.

Hadith: Beretninger om hva profeten Muhammad sa og gjorde. Betraktes som den viktigste kilden etter Koranen til islamsk rettsvitenskap.

Hukm al-Tatarrus: Begrepet refererer til muslimer som blir brukt som levende skjold av fienden i krig, hvor der er nødvendig å drepe en troende for å beskytte *Umma* i en større kontekst. Dette er et av de få religiøse konseptene i islam som tillater en muslim til å ta livet av en annen muslim. Al-Qaida har i større grad inkorporert konseptet for å legitimere drap på sivile i sin kamp mot USA og deres allierte.

Jahiliyya: Opprinnelig betyr ordet uvitenhet om monoteismen og den guddommelige lov. I nyere tid refererer *jahiliyya* stater som andre lover enn de guddommelige lovene, som for eksempel sekulære stater og demokrati.

Jihad: *Jihad* i sin opprinnelige betydning betyr å strebe eller å anstrenge seg. Den nøyaktige betydningen er avhengig av den aktuelle situasjonen. *Jihad* er det eneste legale krigføringen i islam, og blir ofte referert som hellig krig.

Kafir: En muslim som omtaler en annen muslim som *kafir*, betyr at personen bryter med islamsk lov, og blir sett som en ikke-troende.

Mujahedin: En muslim som utøver *jihad*, ofte oversatt til Guds kriger

Salaf: Refererer til profeten Mohammads forfedre og betyr religiøs forgjenger

Salafi: Stammer fra ordet *salaf* og refererer til religiøs korrekt troskap. Salafistene har nærmest en bokstavtolkning av Koranen og Sunna.

Sharia: Islamsk lov, basert på Koranen, *hadith* og *Sunna*

Sunna: Ordet betyr tradisjon, og ble åpenbart gjennom profeten Muhammad. Refererer til tradisjoner og normer som er basert på profeten Muhammads taler og handlinger.

Takfir: et religiøst konsept som legitimerer at en muslim kan ta livet av en annen muslim som betraktes for en *kafir*.

Tawid: Guds enhet – det er islams forsvarsdoktrine som erklærer monoteisme

Ulama: Islamske lærde

Umma: Folket av islam

9.0 Litteraturliste

- Abedine, Saad (2009). 'Top al Qaeda leader blames Blackwater for Peshawar blasts'. *CNN*. 12. November [URL] <http://edition.cnn.com/2009/WORLD/asiapcf/11/12/pakistan.peshawar.blasts.blackwater/index.html>, 10.5.2010
- Ahrnens, Anette (2007). *A Quest for Legitimacy. Debating UN Security Council Rules on Terrorism and Non-proliferation*. Department of Political Science Lund University:Lund
- Al-Jazeera (2010). 'EMPIRE – 'War on terror' through Muslim eyes'. 28. Januar
- Al-Jazeera (2010a). 'EMIRE – The Long War: The US and al-Qaeda'. 25. Januar
- Al-Qaida (1998). 'Declaration FromThe World Islamic Front for Jihad against the Jews and the Crusaders' gjengitt i Thomas Hegghammer (2003). *Dokumentasjon om al-Qa'ida – Intervjuer, kommunikeer og andre primærkilder, 1990-2002*. FFI/RAPPORT-2002/01393
- Al-Qaida (2002). 'A statement from *qaidat al-jihad* regarding the mandates of the heroes and the legality of the operations in New York and Washington' gjengitt i *Middle East Policy Council* [URL] http://www.mepc.org/journal_vol10/alqaeda.html, 10.5.2010
- Al-Yazid, Mustafa Abu (2009). 'Blackwater and the Peshawar Bombings' gjengitt i *NEFA Foundation* [URL] <http://www.nefafoundation.org/miscellaneous/nefaAbul-Yazid1109.pdf>, 25.2.2010
- Al-Zawahiri, Ayman (2005). 'Zawahiri's Letter to Zarqawi' gjengitt av *Combating Terrorism Center at West Point* [URL] http://www.ctc.usma.edu/harmony/harmony_docs.asp, 19.2.2010
- Al-Zawahiri, Ayman (2006). 'Al-Qaeda Leader Ayman Al-Zawahiri: Jihad Should Strive to Liberate Any Land that was Once Islamic - From Andalusia to Iraq'. *MEMRI TV*, 11. September
- Al-Zawahiri, Ayman (2006a). 'Hot Issues with Shaykh Ayman al-Zawahiri'. *As-Sahab Media Production*. 10. September [URL] http://www.archive.org/details/Hot_Issue, 7.4.2010
- Al-Zawahiri, Ayman (2008). 'The Open Meeting with Shaykh Ayman al-Zawahiri, august 2008' gjengitt av *NEFA Foundation* [URL] <http://www.nefafoundation.org/miscellaneous/FeaturedDocs/nefazawahiri0408.pdf>, 24.2.2010

- Al-Zawahiri, Ayman (2008a). 'Selected Question and Answer from Dr. Ayman al-Zawahiri – Part 2, April 17'. *NEFA Foundation* [URL] <http://www.nefafoundation.org/miscellaneous/FeaturedDocs/nefazawahiri0508-2.pdf>, 24.2.2010
- Al-Zawahiri, Ayman (2008b). 'Selected Question and Answer from Dr. Ayman al-Zawahiri – Part 1, April 17'. *NEFA Foundation* [URL] <http://www.nefafoundation.org/miscellaneous/FeaturedDocs/nefazawahiri0508-2.pdf>, 24.2.2010
- Al-Zawahiri, Ayman (2009). 'The Facts of Jihad and the Lies of the Hypocrites, 5.august' gjengitt i *NEFA Foundation* [URL] http://www.nefafoundation.org/miscellaneous/FeaturedDocs/nefa_zawahiri0809.pdf, 27.4.2010
- Andersen, Svein S. (2005). *Casestudier og generalisering. Forskningsstrategi og design*. Bergen:Fagbokforlaget
- Bajoria, Jayshree og Greg Bruno (2009). 'al-Qaeda (a.k.a. al-Qaida, al-Qa'ida)'. *Council on Foreign Relations* [URL] <http://www.cfr.org/publication/9126/?co=C005001>, 2.2.2010
- Bar, Shmuel (2006). 'Jihad Ideology in Light of Contemporary Fatwas'. *Center on Islam, Democracy, and the Future of the Muslim World, Hudson Institute*. Series No 1, Paper No 1, August 2006
- BBC News (2001). 'Bin Laden denounces Arab 'infidels''. 3.November [URL] http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1636257.stm, 11.12.2009
- BBC News (2006). 'US losing media war to al-Qaeda'. 17. Februar [URL] <http://news.bbc.co.uk/2/hi/4725992.stm>, 24.5.2010
- Berg, Elias (1988). 'The Meaning of Legitimacy' i Dag Anckar, Nurmi og Wiberg (ed.). *Rationality and Legitimacy. Essays on Political Theory*. Helsinki:Finnish Political Science Assosiation
- Berström, Kristina og Göran Boréus (2005). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskapelig text- och diskursanalys*. Lund:Studentlitteratur
- Beutel, Alejandro J. og Imad-ad-Dean Ahmad (2009). 'Justification for Violence: Religion and Policies?: A Quantitative Content Analysis of bin Ladin's Statements'. *The Middle East Journal* [URL] <http://www.minaret.org/pp2009-1.pdf>, 20.5.2010
- Bin Laden, Osama (1996). 'Declaration of War against the Americans occupying the Land of the Two Holy Places – Expel the Infidels From the Arabian Peninsula'

gjengitt i Thomas Hegghammer (2003). *Dokumentasjon om al-Qa'ida – Intervjuer, kommunikeer og andre primærkilder, 1990-2002*. FFI/RAPPORT-2002/01393

Bin Laden, Osama (1997). 'Intervju med Peter Arnett, CNN, mars 1997' gjengitt i i Thomas Hegghammer (2003). *Dokumentasjon om al-Qa'ida – Intervjuer, kommunikeer og andre primærkilder, 1990-2002*. FFI/RAPPORT-2002/01393

Bin Laden, Osama (1998). 'Intervju med John Miller, mai 1998' gjengitt i Thomas Hegghammer (2003). *Dokumentasjon om al-Qa'ida – Intervjuer, kommunikeer og andre primærkilder, 1990-2002*. FFI/RAPPORT-2002/01393

Bin Laden, Osama (1998a). 'Intervju med Rahimullah Yusufzai, TIME, 23. desember' gjengitt i Thomas Hegghammer (2003). *Dokumentasjon om al-Qa'ida – Intervjuer, kommunikeer og andre primærkilder, 1990-2002*. FFI/RAPPORT-2002/01393

Bin Laden, Osama (1999). 'Intervju med al-Jazeera, 1999' gjengitt i Thomas Hegghammer (2003). *Dokumentasjon om al-Qa'ida – Intervjuer, kommunikeer og andre primærkilder, 1990-2002*. FFI/RAPPORT-2002/01393

Bin Laden, Osama (2001). 'Intervju med Ummat, 28. september' gjengitt i Thomas Hegghammer (2003). *Dokumentasjon om al-Qa'ida – Intervjuer, kommunikeer og andre primærkilder, 1990-2002*. FFI/RAPPORT-2002/01393

Bin Laden, Osama (2001a). 'Interview with Osama bin Laden – Terror for Terror october 21 2001' gjengitt i Bruce Lawrence (2005). *Messages To The World. The Statements of Osama bin Laden (ed)*. London:Verso

Bin Laden, Osama (2001b). 'Intervju med Hamid Mir, 7.november' gjengitt i Thomas Hegghammer (2003). *Dokumentasjon om al-Qa'ida – Intervjuer, kommunikeer og andre primærkilder, 1990-2002*. FFI/RAPPORT-2002/01393

Bin Laden (2001c). 'Bin Laden denounces Arab infidels' gjengitt i *BBC News* 3. November [URL] http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1636257.stm, 25.2.2010

Bin Laden, Osama (2002). 'Sannsynlig bekreftelse på at bin Ladin lever' gjengitt i Thomas Hegghammer (2003). *Dokumentasjon om al-Qa'ida – Intervjuer, kommunikeer og andre primærkilder, 1990-2002*. FFI/RAPPORT-2002/01393

Bin Laden, Osama (2003). 'Message to our Muslim Brother in Iraq' gjengitt i Thomas Hegghammer (2005). *Al-Qaida Statements 2003-2004 – A compilation of translated texts by Usama bin Ladin and Ayman al-Zawahiri*. FFI/RAPPORT-2005/01428

Bin Laden, Osama (2004). 'Bin Ladin audiotape, Letter to the Sons of the Two Rivers, 27. Decemeber' gjengitt i Thomas Hegghammer (2005). *Al-Qaida Statements 2003-*

2004 – *A compilation of translated texts by Usama bin Ladin and Ayman al-Zawahiri*. FFI/RAPPORT-2005/01428

Bin Laden, Osama (2004a). 'Bin Ladin videotape addressing the American people before US election, 29. Oktober' gjengitt i Thomas Hegghammer (2005). *Al-Qaida Statements 2003-2004 – A compilation of translated texts by Usama bin Ladin and Ayman al-Zawahiri*. FFI/RAPPORT-2005/01428

Bin Laden, Osama (2004b). 'Messages to the Muslims in the land of the two sanctities especially, and to Muslims elsewhere more generally' gjengitt i Thomas Hegghammer (2005). *Al-Qaida Statements 2003-2004 – A compilation of translated texts by Usama bin Ladin and Ayman al-Zawahiri*. FFI/RAPPORT-2005/01428

Bin Laden, Osama (2007). 'The Way to Frustrate (Foil) the Conspiracies' gjengitt i *NEFA Foundation* [URL]
<http://www1.nefafoundation.org/miscellaneous/nefabinladen1207.pdf>, 5.5.2010

Bin Laden, Osama (2008). 'Message to the Islamic Nation on 60th Anniversary of Israel' gjengitt i *NEFA Foundation* [URL]
<http://www.nefafoundation.org/miscellaneous/FeaturedDocs/nefabinladen0508-2.pdf>, 5.4.2010

Bin Laden (2009). 'A Call for Jihad to stop the Gaza Assault' gjengitt i *NEFA Foundation* [URL]
<http://www.nefafoundation.org/miscellaneous/FeaturedDocs/nefabinladen0109.pdf>, 5.5.2010

Blanchard, Christopher M. (2007). 'Al Qaeda: Statements and Evolving Ideology'. *CRS Report for Congress* [URL] <http://www.fas.org/sgp/crs/terror/RL32759.pdf>, 11.3.2010

Brachman, Jarret og Abdullah Warius (2008). 'Abu Yahya al-Libi's 'Human Shields in Modern Jihad''. *CTC Sentinel*, Vol. 1, Issue 6, May 2008
www.ctc.usma.edu/sentinel/ctcsentinel-vol1iss6.pdf, 11.3.2010

Brahimi, Alia (2010). 'Crushed in the Shadows: Why Al Qaeda Will Lose the War of Ideas'. *Studies in Conflict & Terrorism*. Februar 2010, Vol. 33, Issue 2, pp. 93-110

Buzan, Barry, Ole Wæver og Jaap de Wilde (1998). *Security. A New Framework For Analysis*. London:Lynne Rienner Publisher Inc

Bøe-Hansen, Ola (2010). 'Taliban og ISAF's propagandakrig. Kampen om den mest overbevisende historien'. *Institutt for Forsvarsstudier*

- Caplex (2010). 'Propaganda' [URL] <http://www.caplex.no/Web/ArticleView.aspx?id=9328571>, 21.4.2010
- Ciovacco, Carl J (2008). 'The Erosion of Noncombatant Immunity within Al Qaeda'. *Small Wars Journal* [URL] <http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/67-ciovacco.pdf>, 5.5.2010
- DIA - Defense Intelligence Agency (2002). 'Al-Qaida:Constitutional Charter, Rules and Regulations' gjengitt av *Combating Terrorism Center* [URL] <http://www.ctc.usma.edu/aq/pdf/AFGP-2002-600175-Trans.pdf>, 24.2.2010
- Elsea, Jennifer K., Moshe Schwartz og Kennon H. Nakamura (2008). 'Private Security Contractors in Iraq'. *CRS Report for Congress* [URL] <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL32419.pdf>, 19.5.2010
- Esposito, John L. (2002). 'Jihad: Holy or Unholy War?' *UN Alliance of Civilization* [URL] http://www.unaoc.org/repository/Esposito_Jihad_Holy_Unholy.pdf, 11.3.2010
- Esposito, John L. (2003). *Oxford – Dictionary of Islam*. Oxford:Oxford Univeristy Press
- Eurasia Review (2010). 'Analysis Of Al-Qaeda's Current Strength and Leadership'. 10. Februar [URL] <http://www.eurasiareview.com/2010/02/31700-analysis-of-al-qaedas-current.html>, 20.5.2010
- Fairclough, Norman (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge:Polity Press
- Fairclough, Norman (1995). *Critical Discourse Analysis. The critical study of Language*. New York:Longman Publisher
- Fairclough, Norman (2008). *Kritisk Diskursanalyse*. Red. og oversatt av Elisabeth H. Jensen. København:Hans Reitzels Forlag
- Fairclough, Norman and Rut Wodak (1997). 'Critical Discourse Analysis' i Teun van Dijk (ed). *Discourse as Social Interaction. Discourse studies 2. A multidisciplinary Introduction*. London:Sage Publication Ltd
- Fethi, Nazim og Boualam Senhadji (2007). 'Algiers attacks seen as show of allegiance for al-Qaeda'. *Magharebia* 12. Desember [URL] http://www.magharebia.com/cocoon/awi/xhtml1/en_GB/features/awi/features/2007/12/12/feature-01, 5.5.2010
- Gadahn, Adam (2009). 'The Mujahedin Don't Target Muslims' gjengitt av *Consortium for Strategic Communication* [URL] <http://comops.org/journal/wp-content/uploads/2009/12/gadahn-mujahideen-dont-target-muslims.pdf>, 25.2.2010

Gerring, John (2007). *Case Study Research. Principles and Practices*.
Cambridge:Cambridge Univeristy Press

Ghaith, Suleiman Abu (2002). 'In the Shadow of the lances' gjengitt i Carl J. Ciovacco (2008). 'The Erosion of Noncombatant Immunity within Al Qaeda'. *Small Wars Journal* [URL] <http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/67-ciovacco.pdf>, 5.5.2010

Global Jihad – The 21th century's phenomenon (2008). 'As-sahab – Al-Qaeda's media arm'. 28. September [URL] http://www.globaljihad.net/view_page.asp?id=1132, 22.5.2010

Hegghammer, Thomas (2003). *Dokumentasjon om al-Qa'ida – Intervjuer, kommunikeer og andre primærkilder, 1990-2002*. FFI/RAPPORT-2002/01393

Hegghammer, Thomas (2004). *Betraktninger om al-Qaidas ideologiske utvikling*. FFI/NOTAT-2004/00811

Hegghammer, Thomas (2005). 'Abdallah Azzam, the Imam of Jihad' i Gilles Kepel og Jean-Pierre Milelli (ed). *Al Qaeda In Its Own Words*. Cambridge:The Belknap Press of Harvard University

Hegghammer, Thomas (2005a). *Al-Qaida Statements 2003-2004 – A compilation of translated texts by Usama bin Ladin and Ayman al-Zawahiri*. FFI/RAPPORT-2005/01428

Hegghammer, Thomas (2006). 'Global Jihadism After the Iraq War' [URL] <http://www.jstor.org/pss/4330214>, 11.2.2010

Helfstein, Scott, Nassir Abdullah and Muhammad al-Obaidi (2009). 'Deadly Vanguard. A Study of al-Qa'ida's Violence Against Muslims'. *Combating Terrorism Center, West Point* [URL] <http://www.opensourcesinfo.org/journal/2009/12/8/deadly-vanguards-a-2009-study-of-al-qaidas-violence-against.html>, 1.3.2010

Hellevik, Ottar (2002). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo:Universitetsforlaget

The High North News Extra (1994). 'Sea Shepherd's Record of Violence' April 10 [URL] http://www.highnorth.no/library/movements/Sea_Shepherd/se-sh-re.htm, 14.5.2010

Holmboe, Haakon og Gunnar Filseth (2009). 'Afghanistan – historie' i *Det Store Norske Leksikon* [URL] <http://snl.no/Afghanistan/historie>, 3.2.2010

Hurd, Ian (1999). 'Legitimacy and Authority in International Politics'. *International Organization*. Vol. 53, No. 2 (Spring 1999), pp. 379-408

JIR - *Jane's Intelligence Review* (2006). Al-Qaeda online: 'Understanding jihadist internet infrastructure'. 1. Januar [URL]
http://www.mil.no/multimedia/archive/00075/Al-Qaeda_online_und_75416a.pdf, 2.2.2010

JIR – *Jane's Intelligence Review* (2010). *Collateral damage. Propaganda defends Muslims casualties*. 13. April

Jørgensen, Marianne W. og Louise Phillips (2008). *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde:Roskilde Universitetsforlag

Khatchadourian, Raffi (2007). 'Azzam the American. The making of an Al Qaeda homegrown'. *The New Yorker* 22. Januar [URL]
http://www.newyorker.com/reporting/2007/01/22/070122fa_fact_khatchadourian, 18.4.2010

Kjølberg, Anders (2003). *Når religionen er truet: Årsaker til og konsekvenser av islamistiske grupperes sikkerhetisering av religion*. FFI/RAPPORT-2003/00330

Lacroix, Stéphane (2005). 'Ayman al-Zawahiri, Veteran of Jihad' i Gilles Kepel og Jean-Pierre Milelli (ed). *Al Qaeda In Its Own Words*. Cambridge:The Belknap Press of Harvard University Press

Lahcen, Mawassi (2008). 'Sheikh Zemzmi examines al-Qaeda actions through the lens of Islamic law'. *Magharebia*. 18. April [URL]
http://www.magharebia.com/cocoon/awi/xhtml1/en_GB/features/awi/reportage/2008/04/18/reportage-01, 5.5.2010

Lawrence, Bruce (2005). *Messages To The World. The Statements of Osama bin Laden* (ed). London:Verso

Lia, Brynjar (2008). 'Al-Qaida's Appeal: Understanding its Unique Selling Points' i *Perspectives on Terrorism*. Volume II, Issue 8

Lillås, Heidi Schei (2007). '3000 kr for hestkuk'. *Nettavisen* 13. Juli [URL]
<http://www.nettavisen.no/innenriks/article1440398.ece>, 22.5.2010

Luck, Edward C. (2002). 'Tackling Terrorism' pp. 85-100 in Malone, David M. (ed). *The UN Security Council*. Lynne Rienner Publisher:Boulder and London

MEMRI – *The Middle East Media Research Institute* (2008). 'Release of New Book by Ayman Al-Zawahiri, in Response to Sayyed Imam: A Treatise Exonerating the Nation

of the Pen and the Sword from the Blemish of the Accusation of Weakness and Fatigue' 4. Mars [URL] <http://www.memri.org/report/en/0/0/0/0/0/2586.htm>, 20.4.2010

MEMRI – *The Middle East Media Research Institute* (2010). 'Senior Saudi Cleric Call for Moderation, Criticises Al-Qaeda and the Terrorism Perpetrated in Islam's Name'. 19. April [URL] <http://www.memri.org/report/en/0/0/0/0/0/4108.htm>, 20.4.2010

Neumann, Iver B. (2002). *Mening, Materialitet, Makt. En innføring i diskursanalyse*. Oslo:Fagbokforlaget

The Noble Qur'an (1994). *Interpretation of the meanings of The Noble Qur'an in the English language*. Oversatt av Dr. Muhammad Taqî-ud-Dîn Al-Hilâlî og Dr. Muhammad Mushin Khân. Riyadh:Maktaba Dar-us-Salam

Randall, David og Emily Gosden (2006). '62,006 – the number killed in the 'war on terror''. *The Independent* 10. September [URL] <http://www.independent.co.uk/news/world/politics/62006--the-number-killed-in-the-war-on-terror-415397.html>, 24.5.2010

Rogan, Hanne (2006). *Jihadism Online – A study of how al-Qaida and radical Islamist groups use the Internet for terrorist purposes*. FFI/RAPPORT-2006/00915

Rogan, Hanne og Anne Stenersen (2008). *Jihadism online*. FFI FOCUS 1-08

Roggio, Bill (2009). 'Suicide bomber targets Pakistani intelligence headquarter in Peshawar'. *Long War Journal*. 13. November [URL] http://www.longwarjournal.org/archives/2009/11/suicide_bomber_targe_3.php, 13.5.2010

Saghi, Omar (2005). 'Osama bin Laden, The Iconic Orator' i Gilles Kepel og Jean-Pierre Milelli (ed). *Al Qaeda In Its Own Words*. Cambridge:The Belknap Press of Harvard University Press

Sea Shepherd (2010). 'Sea Shepherd Conservation Society'. [URL] <http://www.seashepherd.org/>, 14.5.2010

Sea Shepherd (2010a). 'Sea Shepherd Conservation Society. The Norwegian Pirate Whaling Fleet'. [URL] <http://www.seashepherd.org/whales/norway.html>, 14.5.2010

Sheikh, Mona Kanwall (). 'Is it just war? The violence and security politics of Taliban in Pakistan'.

Shultz, Richard (2008). 'Global Insurgency Strategy and the Salafi Jihad Movement'. *USAF Institute for National Security Studies* [URL] <http://purl.access.gpo.gov/GPO/LPS101647>, DATO

- Stenersen, Anne (2009). 'Al-Qaidas fotsoldater i Afghanistan' i *Norsk Militært Tidsskrift*. Nr.4/2009
- Stone, Colonel Kathryn (2003). 'All necessary means – Employing CIA operatives in a warfighting role alongside special operations forces'. U.S. Army War College [URL] <http://www.fas.org/irp/eprint/stone.pdf>, 28.4.2010
- Suchman, Mark C. (1995). 'Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches'. *Academy of Management Review* 1995. Vol 20, No. 3, pp. 571-610
- Thomas, Timothy L (2003). 'Al-Qaeda and the internet: The Danger of 'cyberplanning''. *Parameters*. Vol.23, Issue 1, Spring 2003
- Tilling, Matthew (2004). 'Refinements to Legitimacy Theory in Social and Environmental Accounting' [URL] http://www.flinders.edu.au/shadomx/apps/fms/fmsdownload.cfm?file_uuid=FDD752B5-9C5B-F7CB-99BF-0A47018FD0DB&siteName=sabs, 2.2.2010
- Toros, Harmonie (2008). 'We Don't Negotiate with Terrorists!': 'Legitimacy and Complexity in Terrorist Conflicts'. *Security Dialouge*, Vol. 39, pp. 407-426
- Triggle, Nick (2009). 'Anti-abortion and violence in the US'. *BBC News* 1. Juni [URL] <http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/8076906.stm>, 19.5.2010
- United Nation (1945). 'Charter of the United Nation' [URL] <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter7.shtml>, 28.4.2010
- Vogt, Kari (2009). 'Islam'. *Store Norske Leksikon* [URL] <http://www.sn�.no/islam>, 5.5.2010
- Whitlock, Craig (2006). 'Al-Qaeda's New leadership'. *The Washington Post* [URL] <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/world/specials/terror/gadah.html>, 28.4.2010
- Wiktorovicz, Quintan og John Kaltner (2003). 'Killing in the name of Islam: Al-Qaeda's justification for September 11'. *Middle East Policy*, Vol. X, No. 2, Summer 2003
- WPO - World Public Opinion (2006). 'All Iraqi Ethnic Groups Overwhelmingly Reject al Qaeda'. 27. September [URL] <http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/brmiddleeastnafricara/248.php?nid=&id=&pnt=248>, 1.3.2010
- WPO - World Public Opinion (2006a). 'Large and Growing Numbers of Muslims Reject Terrorism, Bin Laden'. 30. Juni [URL]

http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/international_security_bt/221.php?nid=&id=&pnt=221, 1.3.2010

WPO – World Public Opinion (2009). ‘Muslim Publics Oppose Al Qaeda’s Terrorism, But Agree With Its Goal of Driving US Forces Out’. 24.februar [URL]

<http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/brmiddleeastnafrica/591.php?nid=&id=&pnt=591>, 1.3.2010

Yin, Robert (2003). *Case Study Research. Design and Methods*. California:Sage Publication